

ΙΑ 12. ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ Β΄

Αρχαιολογία των κλασικών
και ελληνοιστικών χρόνων (480 π.Χ. - 30 π.Χ.)

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ 2024

Διδάσκοντες: Ευρυδίκη Κεφαλίδου
Νικόλας Δημάκης

ΙΑ 12. ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ Β΄ (480-30 π.Χ.)

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ 6 ΠΡΩΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ (Ευρ. Κεφαλίδου)

1. ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ και ΕΙΣΑΓΩΓΗ
2. 480-450 π.Χ.: ΠΡΩΙΜΗ ΚΛΑΣΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ / ΑΥΣΤΗΡΟΣ ΡΥΘΜΟΣ
Αρχιτεκτονική και Πλαστική
3. 480-450 π.Χ.: ΠΡΩΙΜΗ ΚΛΑΣΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ / ΑΥΣΤΗΡΟΣ ΡΥΘΜΟΣ
Κεραμική
4. 450-400 π.Χ.: ΩΡΙΜΗ ΚΛΑΣΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ I και II
Αρχιτεκτονική και Πλαστική (με έμφαση στην Ακρόπολη)
5. 450-400 π.Χ.: ΩΡΙΜΗ ΚΛΑΣΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ I και II
Κεραμική

Οι επόμενες παραδόσεις θα γίνουν από τον κ. Ν. Δημάκη

Φροντιστήριο Κλασικής Αρχαιολογίας Β: Υιοθετώ ένα εκμαγείο

Το φροντιστήριο έχει ως στόχο την παρουσίαση στους φοιτητές των βασικών αρχών συντήρησης ενός γλυπτού αλλά και την εξέτασή του από πλευράς καλλιτεχνικής.

Οι φοιτητές/τριες χωρίζονται σε ομάδες και 'υιοθετούν' ένα από τα γλυπτά εκμαγεία της Συλλογής Αρχαίας Γλυπτικής, Επιγραφικής και Εκμαγείων, του Μουσείου Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης.

Ακολουθούν:

- * Ασκήσεις με αντικείμενο την καλλιτεχνική μορφή της Γλυπτικής, με διδάσκοντα τον γλύπτη κ. Λ. Αραχωβίτη (μέλος Ε.ΔΙ.Π.).
- * Ασκήσεις με αντικείμενο τις εργασίες συντήρησης (καθαρισμού κυρίως) του εκμαγείου, με διδάσκοντα τον συντηρητή αρχαιοτήτων δρ. Μ. Ρογκενμπούκε (μέλος Ε.ΔΙ.Π.).

Κατά τη διάρκεια των παραδόσεων θίγονται διάφορα θέματα που σχετίζονται με τα εκμαγεία, την ιστορική, καλλιτεχνική αλλά και εκπαιδευτική τους αξία.

Στο τέλος του εξαμήνου, παραδίδετε **γραπτή εργασία 3-4 σελίδων**, η οποία χωρίζεται σε τρία μέρη:

1. Αρχαιολογική περιγραφή του γλυπτού (πρωτοτύπου).
2. Αναφορά στις εργασίες που πραγματοποιήθηκαν.
3. Φωτογραφίες του εκμαγείου, πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την ολοκλήρωση των εργασιών.

Εγγραφείτε στην παρακάτω η-Τάξη για δήλωση συμμετοχής και για να λαμβάνετε τις σχετικές ανακοινώσεις: ARCH196, Τεχνικές Συντήρησης στην Ανασκαφή και στο Εργαστήριο

Η συνεπής παρακολούθηση και η επίδοσή σας στο Φροντιστήριο μπορεί να αποφέρει έως και 1 (έναν) επιπλέον βαθμό στις τελικές εξετάσεις.

**Εκπαιδευτικές ξεναγήσεις στον αρχαιολογικό χώρο της Ακρόπολης,
στο Νέο Μουσείο Ακρόπολης
και στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο**

από τη Δρ. Φωτεινή Μπαλλά (Ε.ΔΙ.Π) του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Όσοι/Όσες επιθυμούν, μπορούν να δηλώσουν συμμετοχή σε πρόγραμμα εκπαιδευτικών ξεναγήσεων που θα πραγματοποιηθούν στον αρχαιολογικό χώρο της Ακρόπολης, στο Νέο Μουσείο Ακρόπολης και στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, κατά το τρέχον ακαδημαϊκό εξάμηνο.

Για δήλωση συμμετοχής: η-Τάξη ARCH1008, όπου θα βρείτε και τις σχετικές πληροφορίες και ανακοινώσεις.

Οι ξεναγήσεις γίνονται Σαββατοκύριακο,
για να μην υπάρχει πρόβλημα με την παρακολούθηση των μαθημάτων.

1. ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ και ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ζουν ανάμεσά μας

Chanel transformed its Paris venue into ancient Greece for its cruise collection on Wednesday. Designers **Karl Lagerfeld** gave the illusion that guests were stepping back in time when they arrived at the city's Grand Palais, with columns and various man-made ruins decorating the hall to resemble Greece's **Temple of Poseidon**, along with a rubble runway at the centre.

“ Ο νέος φωτισμός στην Ακρόπολη παρουσιάστηκε σε παγκόσμια πρώτη και μεταδόθηκε ζωντανά στις 20.00, παρουσία της Προέδρου της Δημοκρατίας, Κατερίνας Σακελλαροπούλου, του πρωθυπουργού, Κυριάκου Μητσοτάκη, της υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού, Λίνας Μενδώνη, και του προέδρου του Ιδρύματος Ωνάση”

Πνύκα

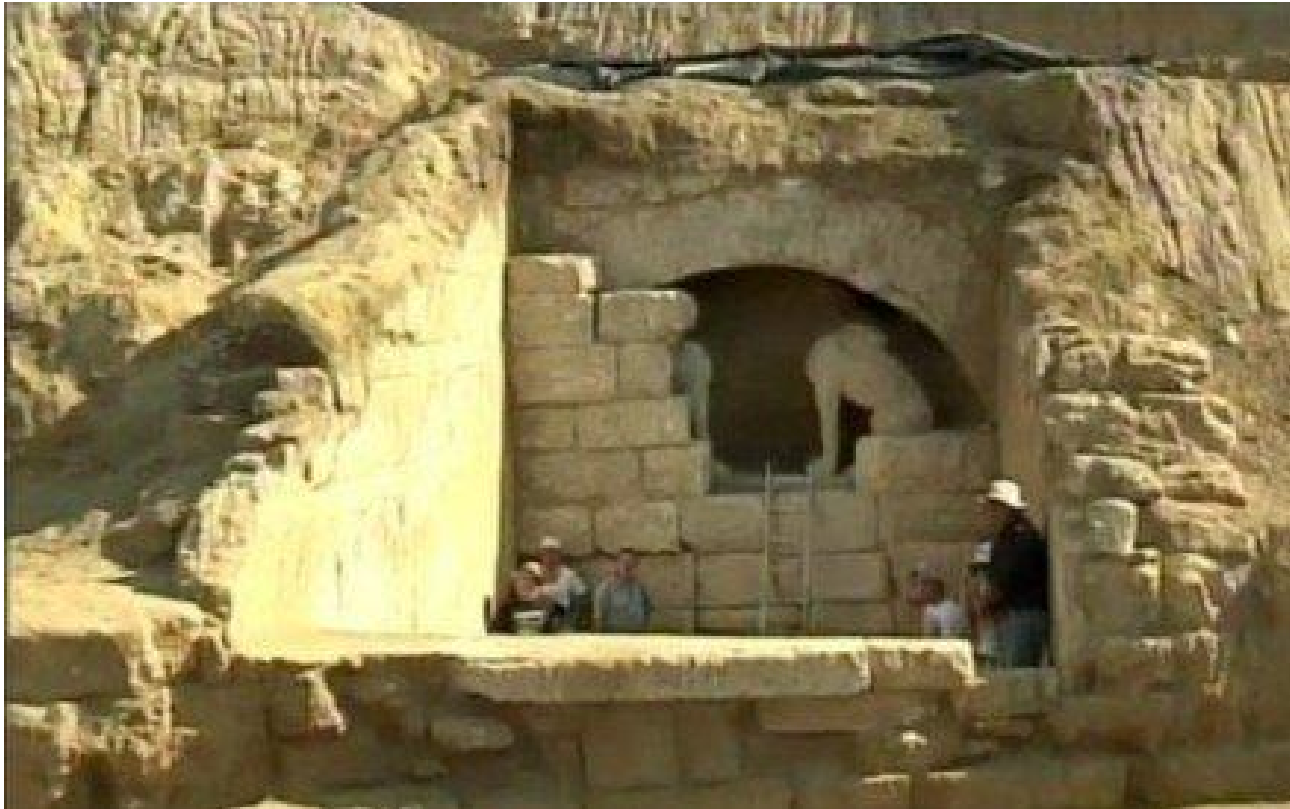

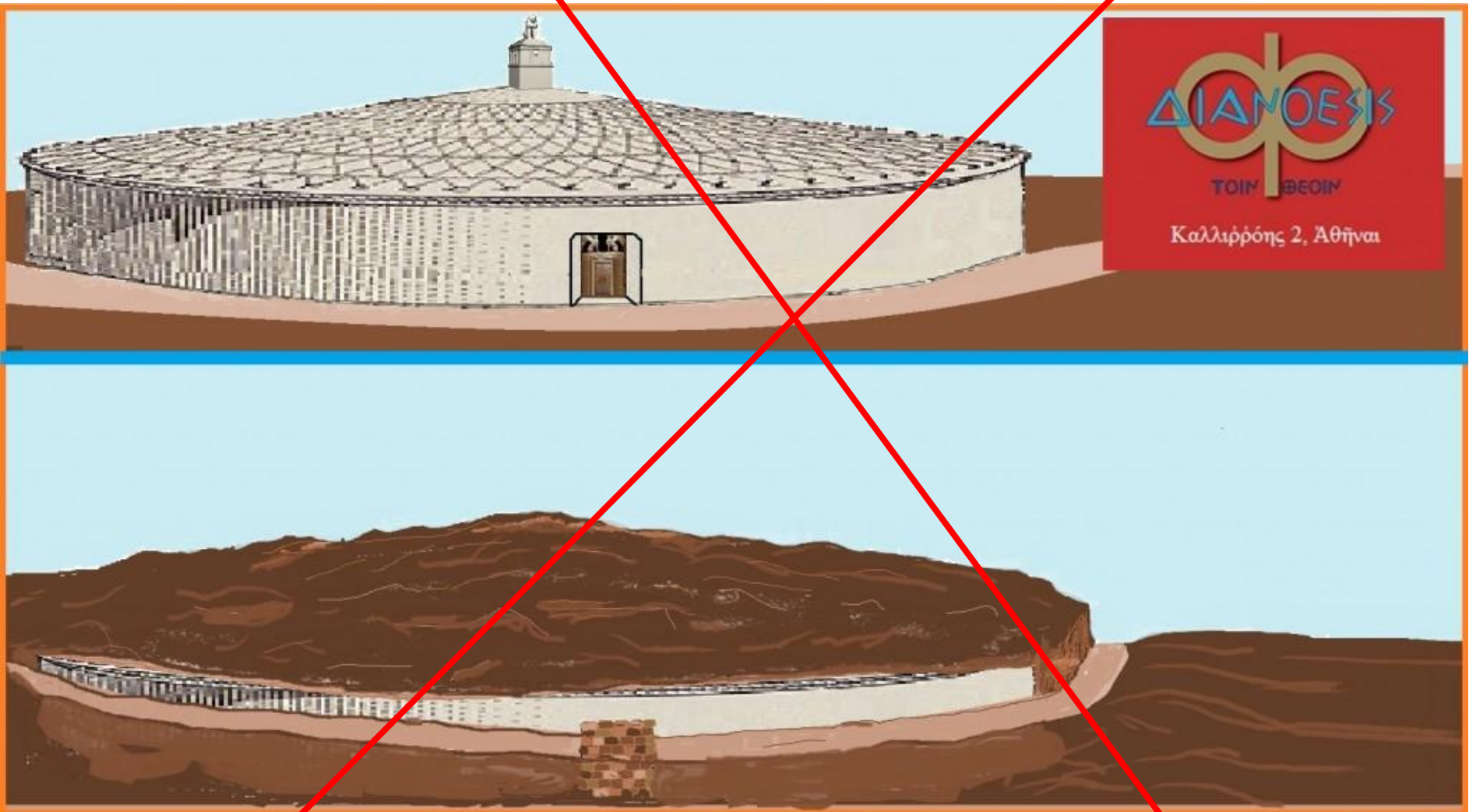
Gucci Dionysus GG Supreme shoulder bag

“Το Μνημείο λοιπόν της Αμφίπολης **εάν δεν έχει συληθεί,**
θα είναι θησαυροφυλάκιο από πολύτιμα και μη υλικά,
από έργα τέχνης και εννοείται, ανεκτίμητης αρχαιολογικής αξίας.
Το Μνημείο αυτό **αν είναι ασύλητο** μπορεί να είναι για τα διεθνή
δεδομένα **Η** αρχαιολογική ανακάλυψη του 21ου αιώνα”.

OMG!!!

ΔΙΑΝΟΗΣΙΣ
ΤΟΙΜ ΘΕΟΙΝ

Καλλιφόρας 2, Αθήναι

**KEEP
CALM
AND
LET'S GET
SERIOUS**

Σύντομη επανάληψη

Η πρώτη εμφάνιση της λέξης “Αρχαιολογία”

Ο Σωκράτης συζητά με τον σοφιστή Ιππία, ο οποίος παραδέχεται ότι προσαρμόζει τα θέματά του στις προτιμήσεις του ακροατηρίου του. Στους Σπαρτιάτες, για παράδειγμα, άρεσε πολύ να ακούν

Περὶ τῶν γενῶν, ὃ Σώκρατες, τῶν τε ἡρώων καὶ τῶν ἀνθρώπων,
καὶ τῶν κατοικήσεων, ὡς τὸ ἀρχαῖον ἐκτίσθησαν αἱ πόλεις,
καὶ **συλλήβδην πάσης τῆς ἀρχαιολογίας** ἥδιστα ἀκροῶνται,
ὥστ' ἔγωγε δι' αὐτοὺς ἠνάγκασμαι
ἐκμεμαθηκέναι τε καὶ ἐκμεμελετηκέναι πάντα τὰ τοιαῦτα

Πλάτων, *Ἰππίας Μείζων*, 285d-e

**Για τις γενιές, Σωκράτη, τόσο των ηρώων όσο και των ανθρώπων,
και για τους οικισμούς, πώς χτίστηκαν στα παλιά χρόνια οι πολιτείες,
και με δύο λόγια, όλα όσα έχουν να κάνουν με πράγματα παλαικά
τους αρέσει πάρα πολύ να τα ακούν, τόσο που εγώ για το χατίρι τους
βρέθηκα στην ανάγκη όλα αυτά να τα καλομάθω και να τα καλοσπουδάσω.**

(μετάφραση Χ. Καρούζος – Ι. Θ. Κακριδής)

Αρχαιολογία είναι

Η ανακάλυψη, μελέτη και δημοσίευση των υλικών καταλοίπων που δημιουργήθηκαν από πολιτισμούς της αρχαιότητας .

Τα υλικά κατάλοιπα περιλαμβάνουν τα πάντα:
μικροαντικείμενα, εργαλεία, κοσμήματα, κεραμικά,
τάφους, κτήρια, τρύπες από ξύλινους πασσάλους,
σκελετούς ανθρώπων και ζώων, υπολείμματα τροφής ,
γύρη φυτών, αρχαίο DNA κλπ. κλπ.
και φυσικά τα έργα τέχνης.

ΣΚΟΠΟΣ

**Να ερευνήσουμε τη δομή, τα χαρακτηριστικά,
τις ιδιαιτερότητες και την εξέλιξη
των ανθρώπων του παρελθόντος
και των πολιτισμών τους.**

Κλασική αρχαιολογία: μία ανθρωπιστική επιστήμη (Humanities)

Η μελέτη του ελληνικού και ρωμαϊκού υλικού πολιτισμού

- Εντοπισμός, ανασκαφή, αξιολόγηση, μελέτη και ανάδειξη-παρουσίαση στο κοινό των αρχαίων ευρημάτων κάθε είδους
- Γεωγραφικά όρια = τα όρια του κάθε πολιτισμού ανάλογα με την εποχή (Ευρώπη, Βόρεια Αφρική, Μικρά Ασία, Εύξεινος Πόντος, αλλά και μέχρι την Ινδία: μετά τον Μ. Αλέξανδρο)
- Χρονικά όρια: Εποχή του Σιδήρου (περ. 1050 π.Χ. έως την Ύστερη Αρχαιότητα (4^{ος} αι. μ.Χ.)

Ανθρωπιστικές επιστήμες

Αρχικά: ενιαία αντιμετώπιση
(Classics, Klassische
Alterums-wissenschaft)
αλλά ήδη στον 19^ο αιώνα
διαχωρίζονται οι επιστήμες της:

Κλασικής Φιλολογίας

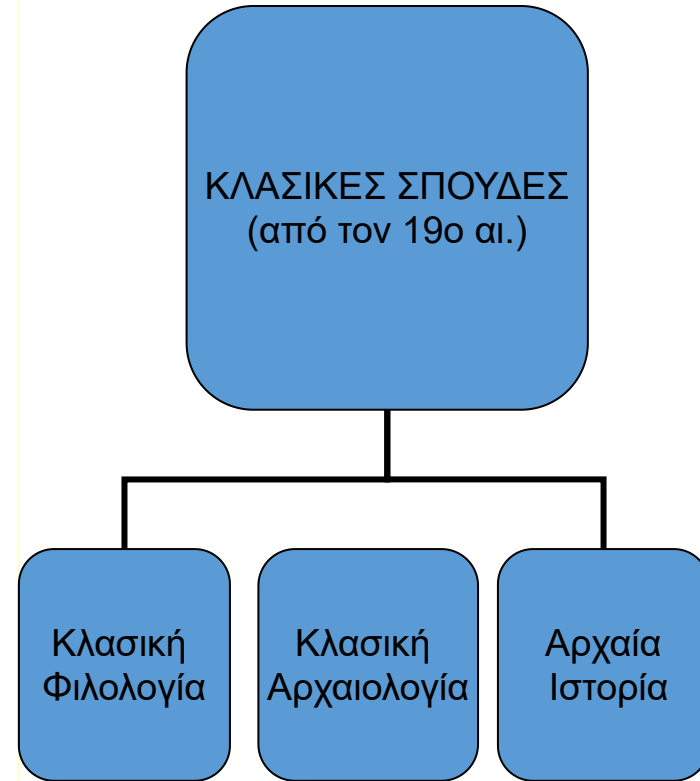
Αρχαίας Ιστορίας

Κλασικής Αρχαιολογίας

ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ = ΟΡΙΣΜΟΣ

- * Μελετά τα υλικά και ορατά κατάλοιπα του ελληνικού και ρωμαϊκού πολιτισμού καθώς και των σχέσεών τους με γειτονικούς πληθυσμούς.
- * Εντοπισμός, ανασκαφή, αξιολόγηση και ερμηνεία των ευρημάτων, συλλογή και έρευνα των μαρτυριών από τον κόσμο των αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων.
- * Προοδευτική εξειδίκευση της έρευνας.
Διαμόρφωση διάφορων αρχαιολογικών ειδικοτήτων (λ.χ. παλαιοβοτανολόγοι, παλαιοανθρωπολόγοι, αρχαιολογία του χώρου, κτλ. κτλ.

ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑΣ

Τεράστιο το φάσμα της έρευνας στην Κλασική Αρχαιολογία

**ΜΕΛΕΤΟΥΜΕ
ΜΝΗΜΕΙΑ
ΚΑΙ ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΑ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ
ΑΠΟ ΠΟΙΚΙΛΑ
ΣΥΜΦΡΑΖΟΜΕΝΑ...**

- Χώροι δημόσιας και ιδιωτικής ζωής
- Χώροι δημόσιας και ιδιωτικής λατρείας
- Χώροι κατοικίας και παραγωγής
- Πόλεις, κώμες και χωριά
- Δρόμοι, γέφυρες, λιμάνια, καράβια
- Αγωγοί και συστήματα ύδρευσης
- Νεκροταφεία
- Ναοί, ιερά, δημόσια κτήρια
- Πηγάδια, **λάκκοι σκουπιδιών**

I. Αντικείμενα της καθημερινής ζωής

- Εργαλεία και σκεύη από διάφορα υλικά
- Ενδυμασία, κοσμήματα
- Όπλα
- Ιπποσκευές
- Άλλα ...

II. Αντικείμενα που απηχούν την ατομική και συλλογική ιδεολογία

Επίσης:

«ΧΑΜΕΝΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ» =

ΕΧΟΥΝ ΧΑΘΕΙ

ΣΧΕΔΟΝ ΟΛΑ ΤΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΥ ΗΤΑΝ

ΑΠΟ ΦΘΑΡΤΑ ΥΛΙΚΑ !

Δέρμα, ύφασμα, ξύλο, σκοινί, ψάθα κτλ.

Αντικείμενα που απηχούν την ατομική και συλλογική ιδεολογία

- Τα αντικείμενα που σχετίζονται με τη λατρεία
- Τα αντικείμενα που σχετίζονται με νεκρικές δοξασίες
- Τα ονομαζόμενα έργα τέχνης = εικαστικές τέχνες: γλυπτική, ζωγραφική, ειδωλοπλαστική, μικροτεχνία κλπ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Διαχωρισμός «έργων τέχνης» από αντικείμενα της καθημερινής ζωής

- Δεν υπήρχε καμία ουσιαστική, ούτε καν λεκτική, διαφοροποίηση ανάμεσα στα «έργα τέχνης» και στην «χειροτεχνική» παραγωγή.
 - Δεν υπήρχε «τέχνη για την τέχνη».

**ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΚΑΙ ΓΝΩΣΗ
ΤΟΥ
ΑΡΧΑΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ**

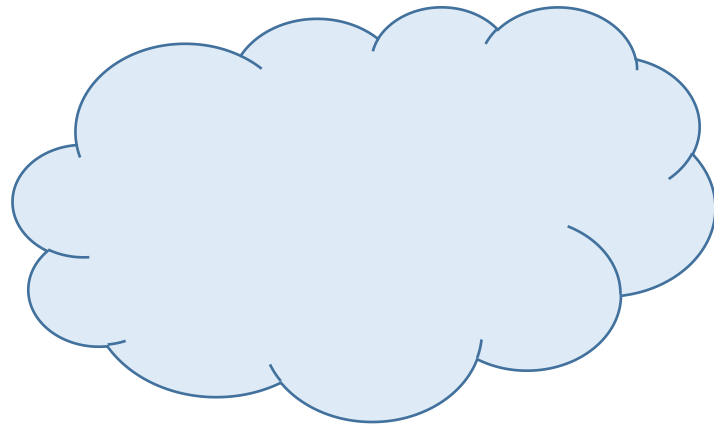
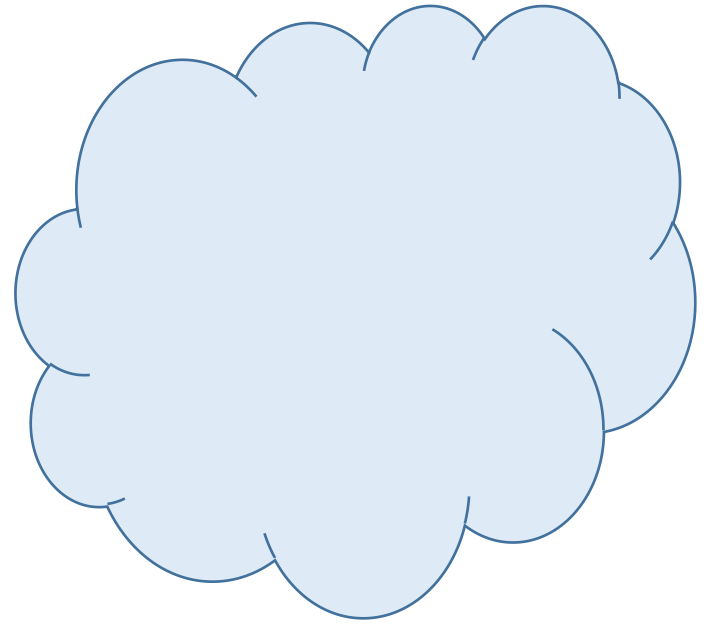
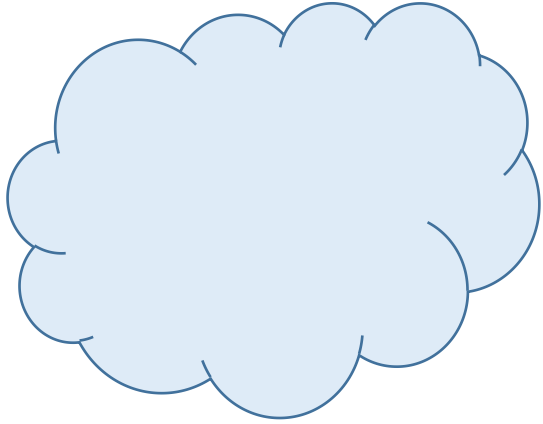
ΓΡΑΠΤΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

**Χώροι δημόσιας ζωής, κατοικίας, παραγωγής.
Διαμορφωμένοι τύποι αρχιτεκτονικής.
Αντικείμενα καθημερινής ή/και ειδικής χρήσης.
Υλικά σύμβολα της συλλογικής και ατομικής ιδεολογίας.
Περιβάλλον**

«Όσο υπάρχουν αρχαιολόγοι που δεν πανικοβάλλονται από τα αρχαία ελληνικά και τα λατινικά, και κλασικοί φιλόλογοι που δεν θεωρούν ότι οι εικονογραφικές μαρτυρίες είναι μια εκνευριστική παρενόχληση, θα είναι ανοιχτή γι' αυτούς η μεγάλη πρόκληση της υπέρβασης των αυθαίρετων διαχωριστικών γραμμών».

Seeberg 2002, 74

Η αρχαιολογική έρευνα

Αρχαιολογική έρευνα πεδίου:

1. Επιφανειακές έρευνες

και

2. Ανασκαφές

**Εκτεταμένη ή εντατική
επιφανειακή έρευνα:
περπάτημα ομάδας ατόμων με
5-20 μ. απόσταση μεταξύ τους.**

Αρχαιολογική έρευνα πεδίου: 2) Ανασκαφές

Στην Ελλάδα είναι κυρίως τριών ειδών:

Σωστικές

Άμεση διάσωση αρχαίων που βρίσκονται σε κίνδυνο λ.χ. σε διάνοιξη δρόμων, εκσκαφές θεμελίων οικοδομών, εργασίες Μετρό, αρχαιοκαπηλική δράση ή φυσικά φαινόμενα (κατολισθήσεις κτλ)

Συστηματικές

Προγραμματισμένη πολυετής έρευνα σε συγκεκριμένους σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους προκειμένου να διασωθούν, μελετηθούν και αναδειχθούν τα ευρήματα.

Όλο και λιγότερες λόγω έλλειψης οικονομικών πόρων (αλλά ευτυχώς τα αρχαία δεν κινδυνεύουν ... μάλιστα συχνά είναι ήδη περιφραγμένα).

Εκπαιδευτικές

Από τα Πανεπιστήμια για την εκπαίδευση των φοιτητών/τριών αρχαιολογίας.

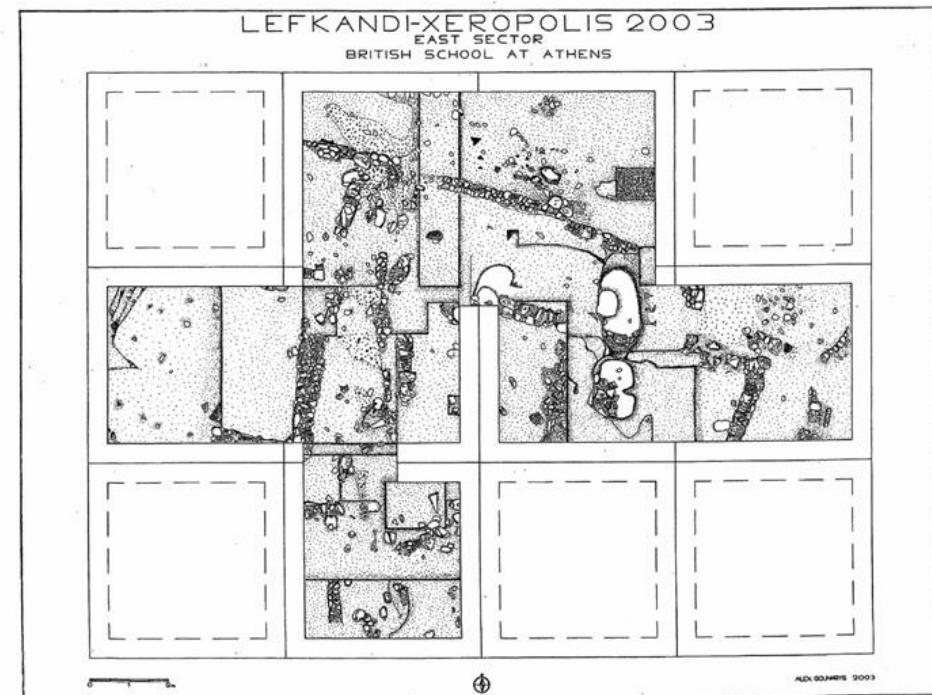
Συνήθως σε περιορισμένους χώρους και με περιορισμένη διάρκεια ετησίως (καλοκαίρι).

Ανασκαφή

**Δεν 'ξεμπαζώνουμε'
αλλά σκάβουμε με κάναβο**

Στρωματογραφία

επιφανειακό στρώμα

πλαγούμι

Cut
στα

2

ἥακκος μέσα σε 2 & 3
βάθος: 746.89-27
2.5 YR 4/4, sandy silt loam

2

γκριζωπή επίχωση με ψήγματα
πηλού και λίγους άνθρακες

10YR 4/2

747.01-59

2

746.82-55

3

γκριζωπή επίχωση με πολλούς άνθρακες
2.5 Y 3/2, 4/2, sandy silt loam

4

746.44-14

2.5 Y 3/2

4a

πιο σκουρόχρωμη, αρκετά σφιχτή, μέτρια πηλαστική, clay loam
περιέχει άνθρακες

6

δεν περιέχει άνθρακες, ελάχιστα λιπαρά ψήγματα, clay loam
μέτρια έως πολύ πηλαστικό, μέτρια έως πολύ σφιχτό
2.5 Y 4/2 746.27

2

ἄσκος μέσα σε 2 & 3

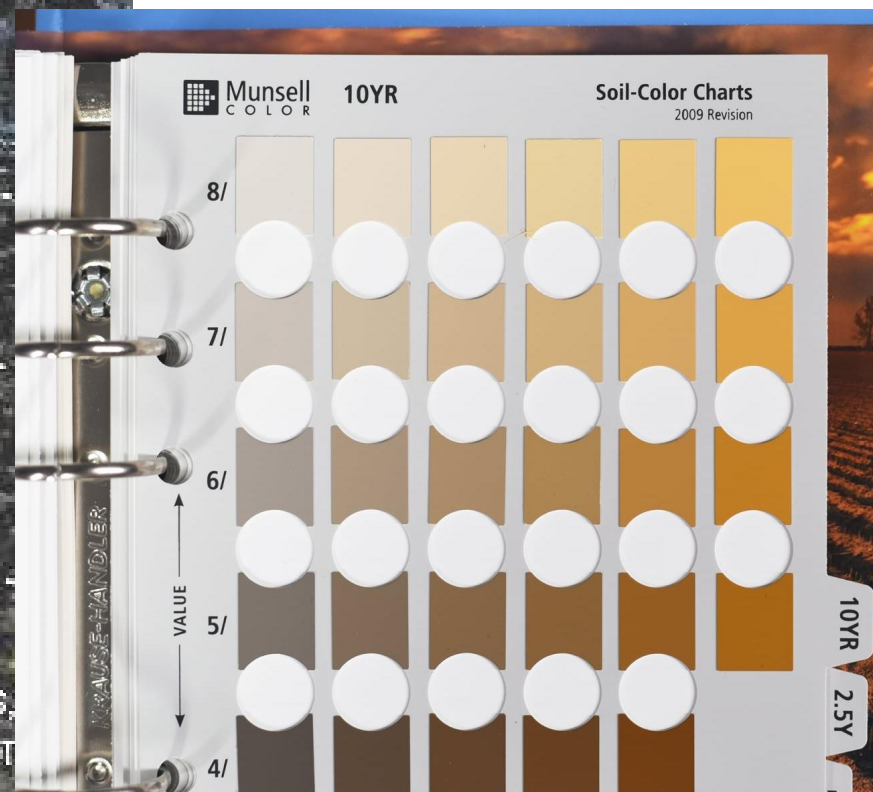
βάθος: 746.89-27

2.5 YR 4/4, sandy silt loam

6

δεν περιέχει άνθρακες,
μέτρια έως πολύ πηλας
2.5 Y 4/2 746,27

**Ανασκαφή με πινέλο και νυστέρι ... ασημένιο περιδέραιο
χρυσό στεφάνι
χάλκινο κράνος**

Ανασκαφή με ειδικές μπατονέτες

**Τα χώματα που αφαιρούνται
(συνολικά ή ενδεικτικά,
αναλόγως)
κοσκινίζονται
ή γίνεται 'επίπλευση'
(ξερό κόσκινο ή νεροκόσκινο)**

Συλλογή όλων των ευρημάτων

Τα σπασμένα κεραμικά (όστρακα) πλένονται και απλώνονται για συγκόλληση και μελέτη

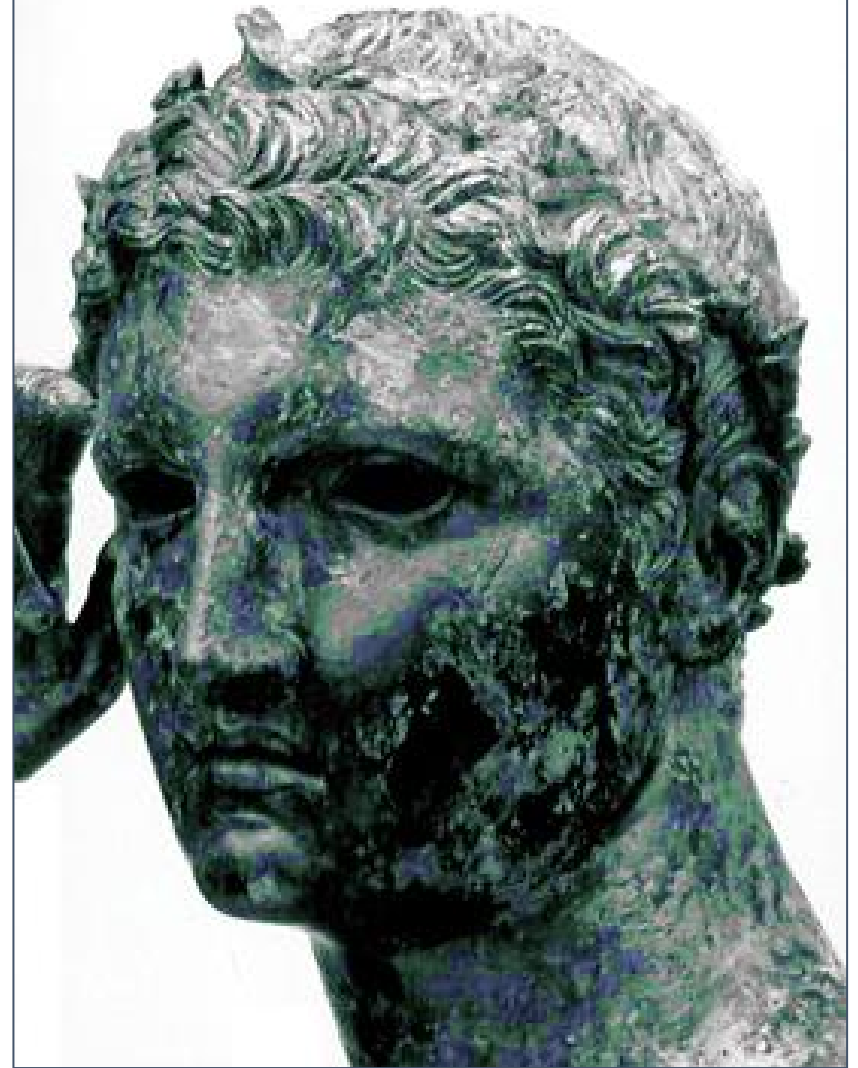
INC 2 seeds picking
L 5520
B 55078
55024

Συντήρηση
χάλκινων
με ειδικές
τεχνικές

The Getty Bronze

Αρχή της μελέτης: καταγραφή, φωτογράφιση, ταξινόμηση

Φορείς αρχαιολογικού έργου στην Ελλάδα

- Αρχαιολογική Υπηρεσία μέσω των κατά τόπους Εφορειών Αρχαιοτήτων
- Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία
- Πανεπιστημιακές Σχολές Αρχαιολογίας
- Ξένες Αρχαιολογικές Σχολές

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Αρχαιολογική Εφημερίς (1837 κε)	- AE
Αρχαιολογικόν Δελτίον (1915 κε)	- AD
Αρχαιογνωσία (ΕΚΠΑ), Εγνατία (ΑΠΘ)	
Athens University Review of Archaeology	- AURA
Bulletin de Correspondance Hellénique	- BCH
American Journal of Archaeology	- AJA
<i>Hesperia</i>	
Annual of the British School at Athens	- BSA
Jahrbuch des deutschen archäologischen Instituts	- Jdl
Athenische Mitteilungen	- AM
Österreichische Jahreshefte	- ÖJh
Antike Kunst	- AntK
Annuario della Scuola Italiana di Atene	- ASAtene

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΩΝ ΣΕ ΣΕΙΡΕΣ ΤΟΜΩΝ

The Athenian Agora

-

Corinth

Délos

-

Fouilles de Delphes

Kerameikos

-

Olympische Forschungen

Samos

-

Samothrace

Αλάσαρνα (ανασκαφή ΕΚΠΑ:

έχουν εκδοθεί 7 τόμοι και ετοιμάζονται άλλοι 4)

Βασικό για οποιαδήποτε
εικονογραφική μελέτη:

Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae
(LIMC)

Αναζήτηση βιβλιογραφίας:

Πανεπιστήμιο Αθηνών (<http://hippo.lib.uoa.gr>).

ZENON (opac.dainst.org): Κατάλογος βιβλιοθήκης Γερμανικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου (Βερολίνου, Ρώμης, Αθήνας κ.ά.)

AMBROSIA (ambrosia.ascsa.edu.gr): Κατάλογος βιβλιοθηκών Αμερικανικής Σχολής Κλασικών Σπουδών και Βρετανικής Αρχαιολογικής Σχολής Αθηνών

EFA (www.efa.gr): Κατάλογος Βιβλιοθήκης Γαλλικής Σχολής Αθηνών

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (www.archetai.gr): Κατάλογος Βιβλιοθήκης της 'εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας'

TIME FOR A BREAK

Ορισμένες βασικές έννοιες

• ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΕΧΝΙΚΗ

• ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ

• Εποχές

• ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ

• Κινητά και ακίνητα μνημεία

• ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ-ΕΡΜΗΝΕΙΑ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

• *Εικονογραφικά θέματα και μοτίβα*

»

ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ
ΣΥΜΒΟΛΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

Τεχνική

**Υλικά και μέθοδοι
κατασκευής**

**λ.χ. μάρμαρο, πηλός,
χαλκός, οστό,
χρυσός με ένθετο
γυαλί,
λάδι σε μουσαμά
κτλ. κτλ.**

Τεχνοτροπία

Στυλ

**Διακριτικός και
χαρακτηριστικός
τρόπος με τον οποίο
κατασκευάζεται
ένα έργο τέχνης
ως προς τα γενικά
μορφοπλαστικά
επαναλαμβανόμενα
χαρακτηριστικά του.**

**Μπορεί να είναι
ατομικό ή συλλογικό,
λ.χ. στυλ του Φειδία
ή στυλ του αττικού
εργαστηρίου
ή στυλ της αρχαϊκής
εποχής**

Τυπολογία

**Βοηθά στην ταξινόμηση και
κατηγοριοποίηση
μέσω της αναζήτησης
δομικών ομοιοτήτων.**

**«τύποι»: βασικά
χαρακτηριστικά, τα οποία
μας βοηθούν να
αναγνωρίσουμε
εύκολα ένα αντικείμενο,
για εικόνα, ένα κτήριο κτλ.**

**Παραδείγματα τύπος
κούρου, τύπος μεγάρου,
αμφορέας τύπου Α,
κτλ. κτλ.**

**Και τα τρία εξελίσσονται πάντα σε συνάφεια
με τη χρονολόγηση κάθε έργου ή μνημείου**

Ύστερη Εποχή του Χαλκού, 16ος αι. π.Χ.

Αριστούργημα της μυκηναϊκής τέχνης, που ξεχωρίζει για την περίφημη **τεχνική διακόσμησής του**, γνωστή ως «ζωγραφική με μέταλλο». Η λεπίδα είναι χάλκινη, με τέσσερα χρυσά καρφιά στη λαβή.

Μικρά ελάσματα από χρυσό, ασήμι και χαλκό στερεώνονται με νιέλλο, ένα είδος σμάλτου, που δημιουργείται με την ένωση διαφόρων μετάλλων. Το νιέλλο τοποθετείται σε σκόνη και, όταν θερμαίνεται, λιώνει και σταθεροποιεί τα ελάσματα.

"is this Bone ?"

literally
any rock

Archaeologist

"Nope, not bone."

Τεχνοτροπία = στυλ

1972-1981
BMW 5 Series
E12

1980-1988
BMW 5 Series
E28

1987-1996
BMW 5 Series
E28

1995-2003
BMW 5 Series
E28

2003-2009
BMW Series
E60

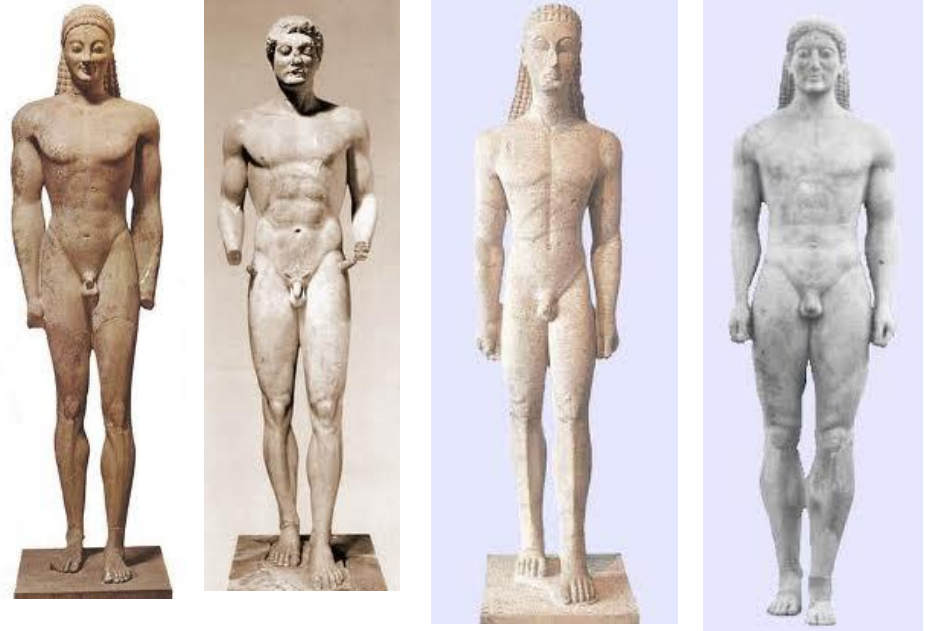
2010-
The new
BMW 5 Series

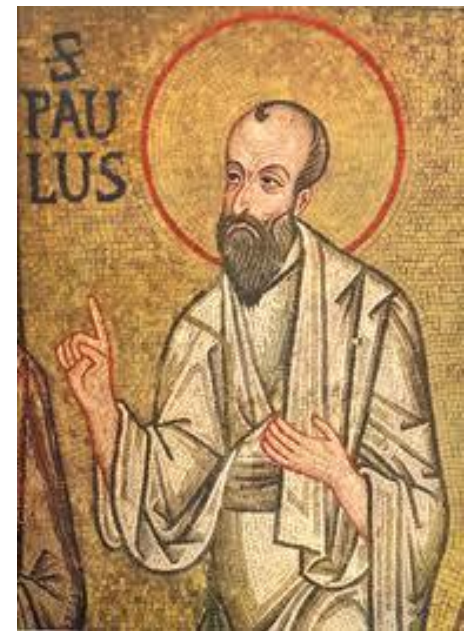
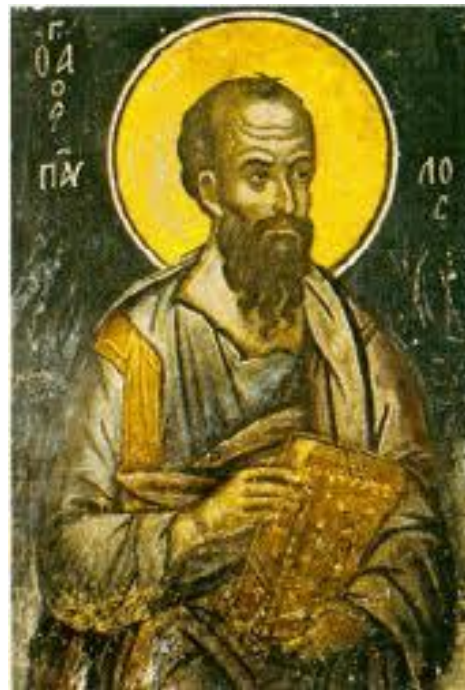

Τυπολογία

Άγαλμα στον τύπο του κούρου = όρθια, μετωπική, γυμνή μορφή νεαρού άνδρα, με τα πόδια ενωμένα μεταξύ τους που πατούν με όλο το πέλμα στο δάπεδο και το αριστερό πόδι προβάλλει ελαφρώς – τα χέρια ακουμπούν στους μηρούς με σφιγμένες γροθιές, είτε τεντωμένα ή ελαφρώς λυγισμένα.

Βυζαντινή εικόνα στον τύπο του Αποστόλου Παύλου = λεπτός μελαχρινός άνδρας, με αραιά μαλλιά στο μπροστινό μέρος του κρανίου και σχετικά μυτερό μαύρο γένι – κρατά εσαγγέλιο.

ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΡΧΑΙΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

ΣΕ ΤΡΙΑ ΒΗΜΑΤΑ

A. Περιγραφή: α) ταυτότητα του έργου

β) μορφική ανάλυση

B. Ερμηνεία: λειτουργία, συμβολισμοί, υποδηλώσεις, σημασίες κλπ.

Γ. Αξιολόγηση: αποτίμηση στο πλαίσιο της εποχής του

Αυτά θα ακολουθούμε κι εμείς στο μάθημα

Τελικός στόχος όλων των αρχαιολογικών ερευνών

A) Προστασία των ευρημάτων που ήρθαν στο φως

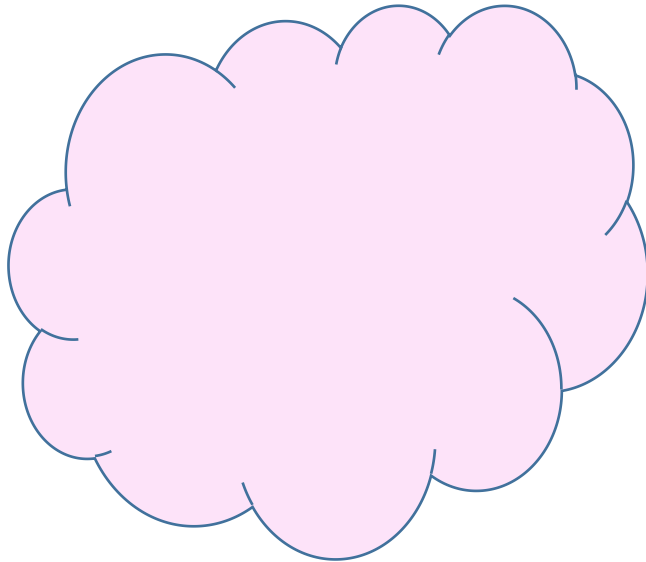
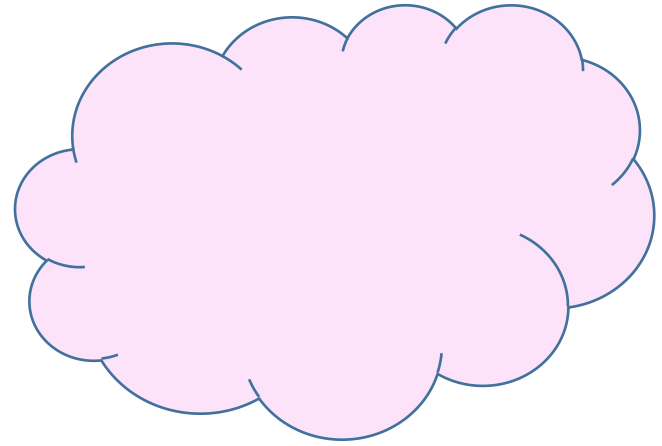
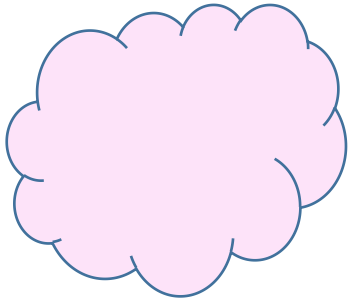
B) Μελέτη και δημοσίευσή τους με σκοπό τον εμπλουτισμό της επιστημονικής γνώσης

Γ) Απόδοσή τους στο κοινό (μέσω των Μουσείων, των αρχαιολογικών χώρων, του διαδικτύου, εκλαϊκευτικών εκδόσεων κτλ.)

Λάρα
και
Μέρι!

ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ (επανάληψη)

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ: Άνδρες

Χιτωνίσκος^α – ιμάτιον

**χιτωνίσκος-
θώρακας**

εξωμής

**χιτών -
ιμάτιον**

**ε
Ιμάτιον**

**στ
>>**

**ζ
>>**

**η
>>**

**θ
χλαμύς**

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ: Γυναίκες

Χιτών

(δεξιά : με χειρίδες
από χωριστό
κομμάτι υφάσματος [δούλες, βάρβαρες])

α

β

γ

δ

ε

στ

ζ

Πέπλος

η

θ

ι

ια

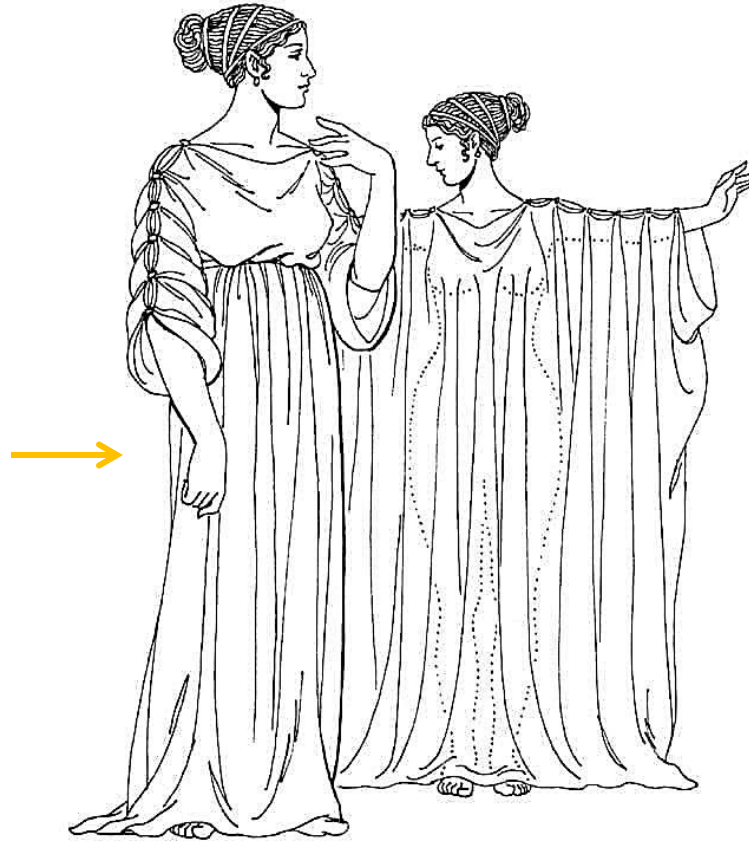

ιβ

Ιμάτιον

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ: Γυναίκες

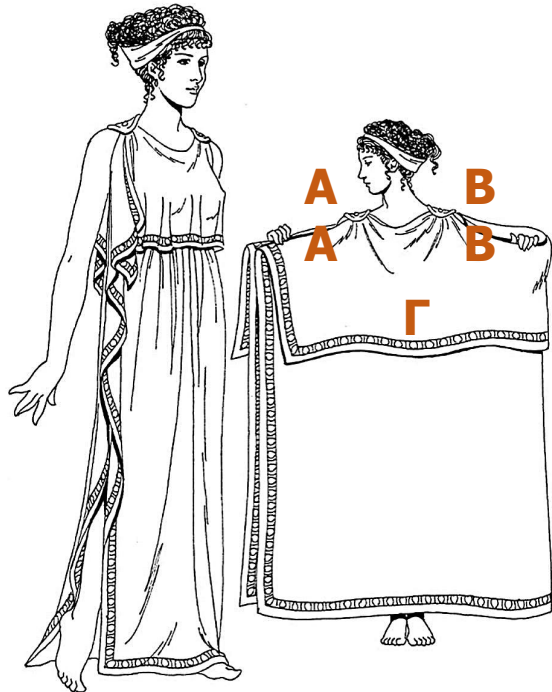
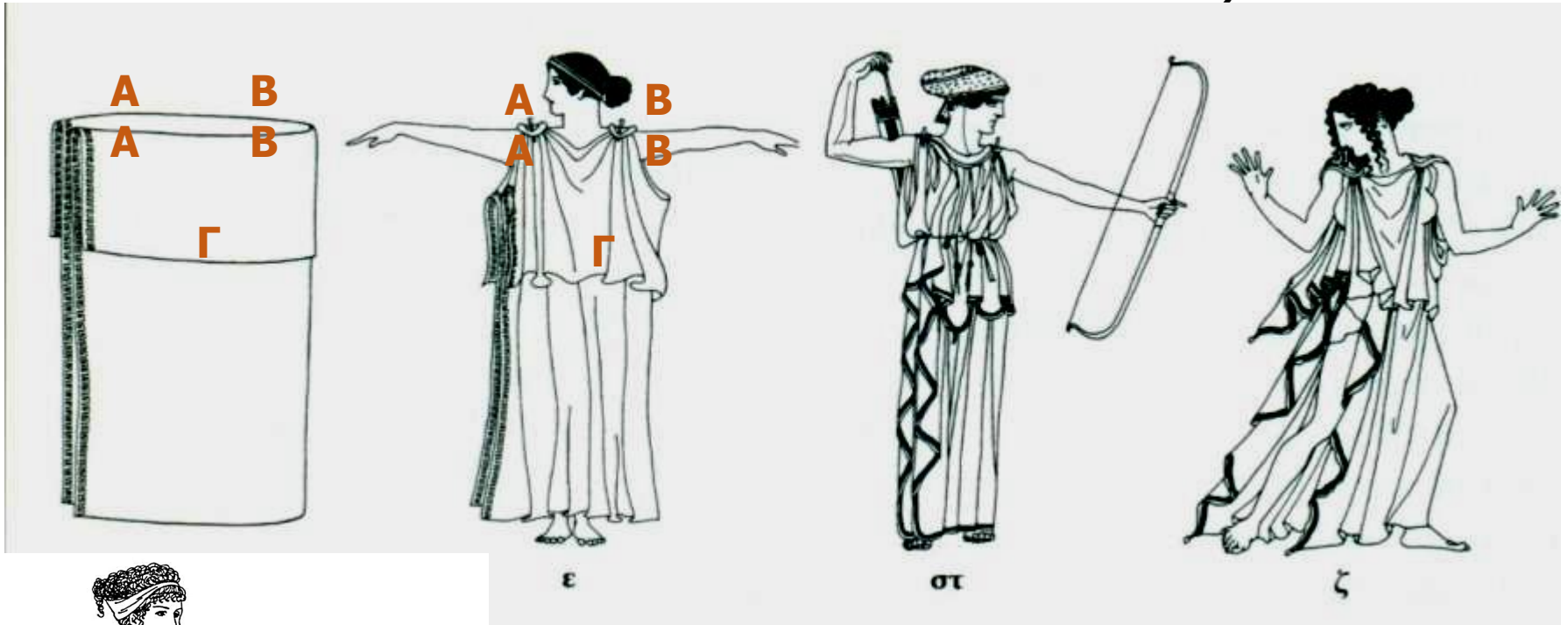
ΧΙΤΩΝ

Πώς σχηματίζονται οι (ψευδο-) χειρίδες

μανίκι < λατ. manicium

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ: Γυναίκες

ΠΕΠΛΟΣ με απόπτυγμα

Αττικός πέπλος: ζωσμένος επάνω από το μακρύ απόπτυγμα

Αργεῖος πέπλος: ζωσμένος κάτω από το κοντό απόπτυγμα

Ζ. της Ερέτριας
(440-415 π.Χ.)

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ: Γυναίκες

Αντίγραφο της Ειρήνης και Πλούτου
του Κηφισοδότου στο Μόναχο
(370/60 π.Χ.)

Στήλη της Κριτούς
(με χιτώνα και ιμάτιο)

και της Τιμαρίστας (με
χιτώνα, πέπλο και ιμάτιο
που καλύπτει το κεφάλι
και πέφτει στην πλάτη)

Ρόδος (τέλος 5^{ου} αι.)

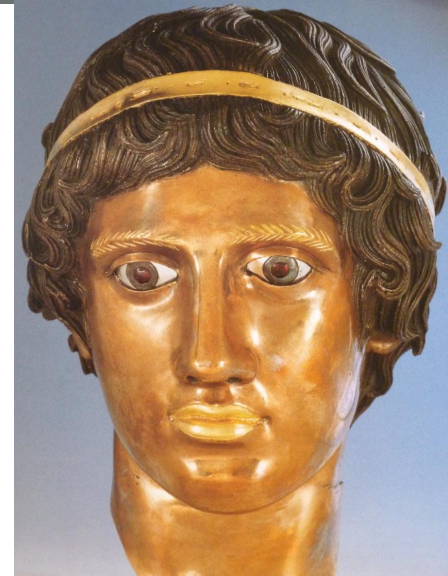
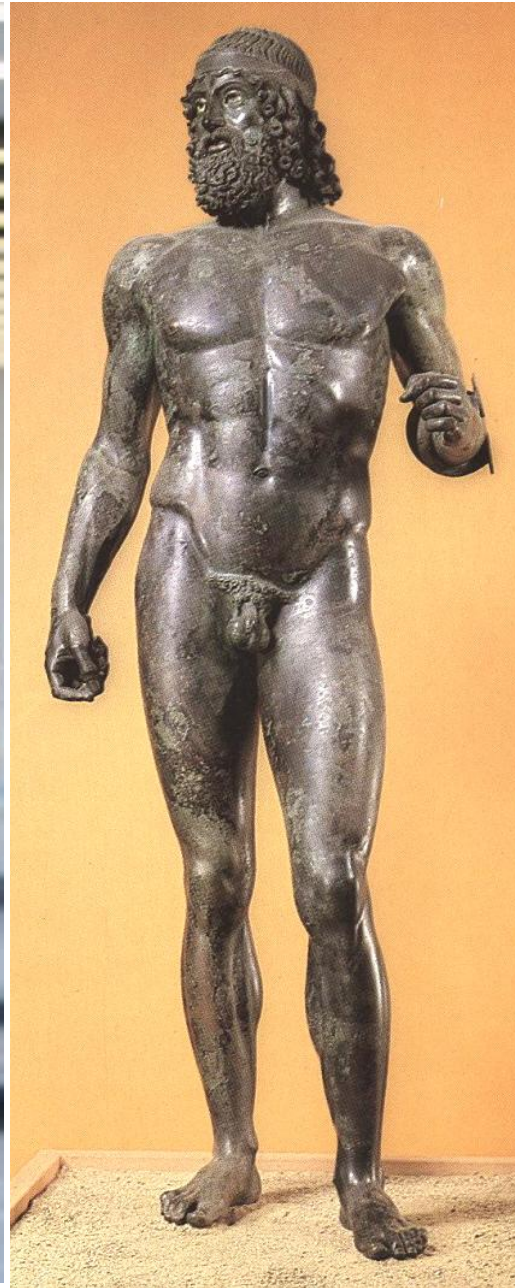
Λανθασμένες ιδέες που έχουμε ακόμα:
Τα αρχαία γλυπτά είχαν χρώμα, όπως
περίπου τα αγάλματα στις καθολικές εκκλησίες

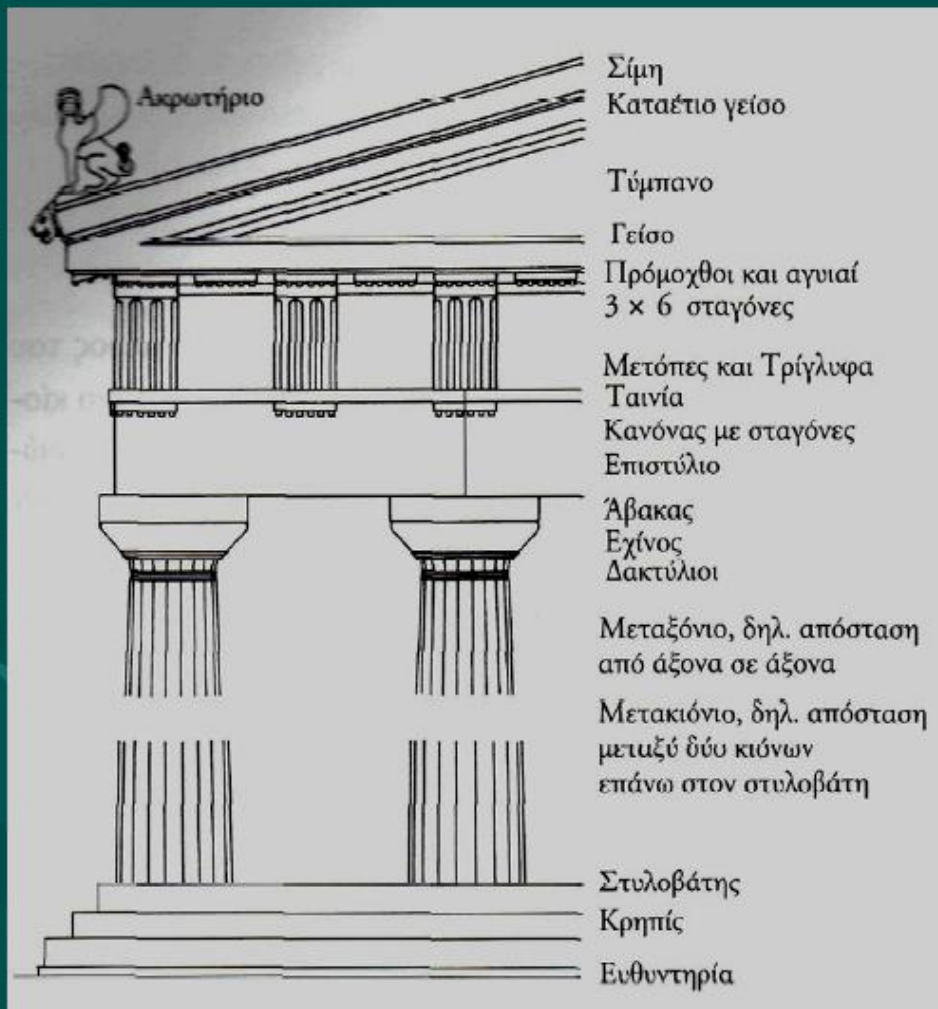
Ένα παράδειγμα από τον ινδικό πολιτισμό!

ΨΩΜΑΤΙΣΜΟΣ' ΚΑΙ ΤΩΝ ΧΑΛΚΙΝΩΝ ΑΓΑΛΜΑΤΩΝ !!!

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ (επανάληψη)

ΔΩΡΙΚΟΣ ΡΥΘΜΟΣ

ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ – ΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ:

Τα θεμέλια των αρχαίων οικοδομημάτων τοποθετούνται μόνο κάτω από κιονοστοιχίες και τοίχους και όχι στο σύνολο της κατασκευής.

ΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ:

Η θεμελίωση δεν κτίζεται προσεκτικά. Μόνο η επάνω οριζόντια απόληξη της θεμελίωσης αποτελεί μία καλοσχηματισμένη οριζόντια στρώση

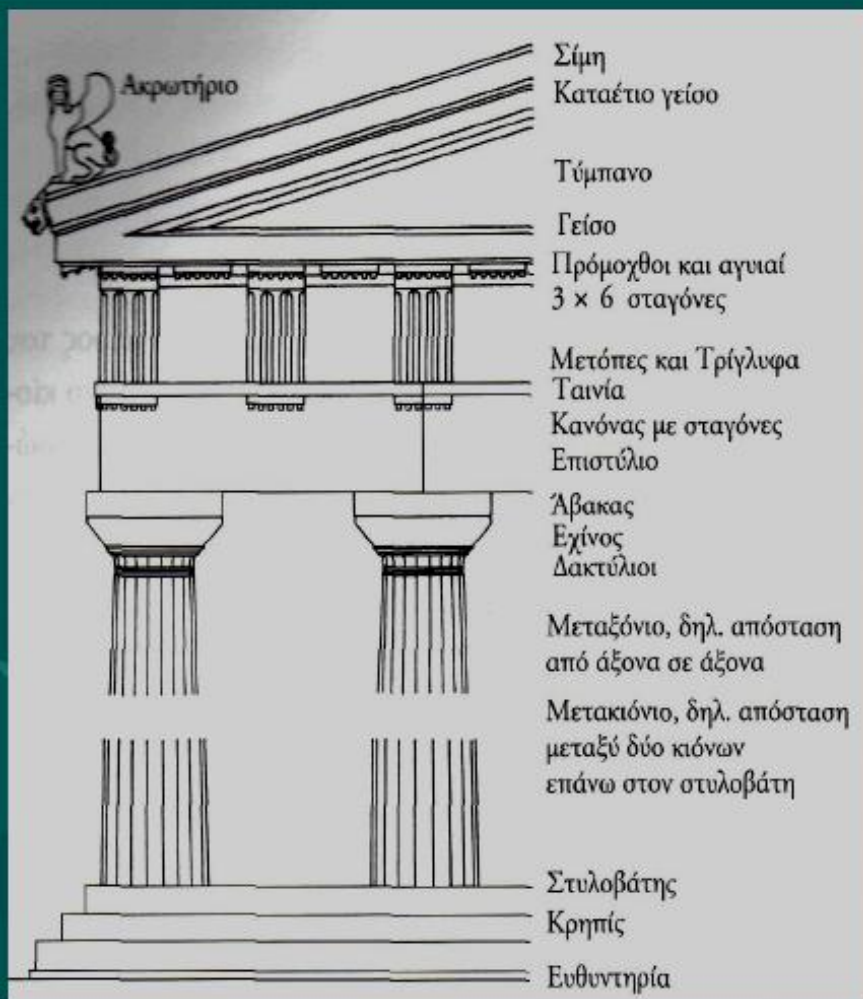
ΚΡΗΠΙΣ:

η βάση του ναού, που αποτελείται συνήθως από τρεις αναβαθμούς

ΣΤΥΛΟΒΑΤΗΣ – ΤΟΙΧΟΒΑΤΗΣ:

ο ανώτερος αναβαθμός της κρηπίδας, η επιφάνεια πάνω στην οποία πατούν οι κίονες ή οι τοίχοι αντίστοιχα.

ΔΩΡΙΚΟΣ ΡΥΘΜΟΣ

ΠΕΡΙΣΤΑΣΙΣ – ΠΤΕΡΟΝ: Οι δωρικοί κίονες δεν διαθέτουν βάση. Ο κορμός παρουσιάζει συχνά ελαφρά καμπυλότητα (*έντασις*) και αβαθείς ραβδώσεις, που συναντώνται σε οξείες ακμές.

Οι κίονες συνήθως δεν είναι μονολιθικοί, αλλά αποτελούνται από σπονδύλους.

Ο κίονας απολήγει επάνω σε χαρακτούς δακτύλιους (λατ.: *anuli*) και δημιουργούν μία τομή.

ΚΙΟΝΟΚΡΑΝΟ: αποτελείται από ένα κυρτό κωνικό μέλος που μοιάζει με προσκέφαλο, τον εχίνο, (λατ.: *echinus*) και μία τετράγωνη πλάκα επίστεψης, τον άβακα (λατ. *abacus*)

ΕΠΙΣΤΥΛΙΟ: ορθογώνια λίθινη ακόσμητη δοκός πάνω από τον κίονα. Την άνω απόληξη του επιστυλίου καταλαμβάνει επιμήκης ταινία, ενώ κάτω από τα τρίγλυφα υπάρχουν μικροί κανόνες (λατ.: *regulae*) καθένας από τους οποίους φέρει έξι κυλινδρικές σταγόνες (λατ. *guttae*)

ΖΩΦΟΡΟΣ: αποτελείται από τα τρίγλυφα, λίθινες πλάκες που διαιρούνται με κάθετες αυλακώσεις σε τρία τμήματα και τις μετόπες, ενδιάμεσες πλάκες που μπορούσαν να διακοσμηθούν με ανάγλυφες ή γραπτές παραστάσεις.

ΘΡΙΓΚΟΣ: Το τμήμα της ανωδομής επάνω από τους κίονες (επιστύλιο-γείσο/σίμη)

ΔΩΡΙΚΟΣ ΡΥΘΜΟΣ

ΓΕΙΣΟ

Οριζόντιο γείσο: προεξέχει πάνω από τη ζωφόρο. Η κάτω πλευρά του φέρει επίπεδες πλάκες, τις προμόχθους, που χωρίζονται από στενές αυλακές, τις αγκυιές.

Το καταέτιο γείσο: πάνω από το αέτωμα.

ΤΥΜΠΑΝΟ/ΑΕΤΩΜΑ:

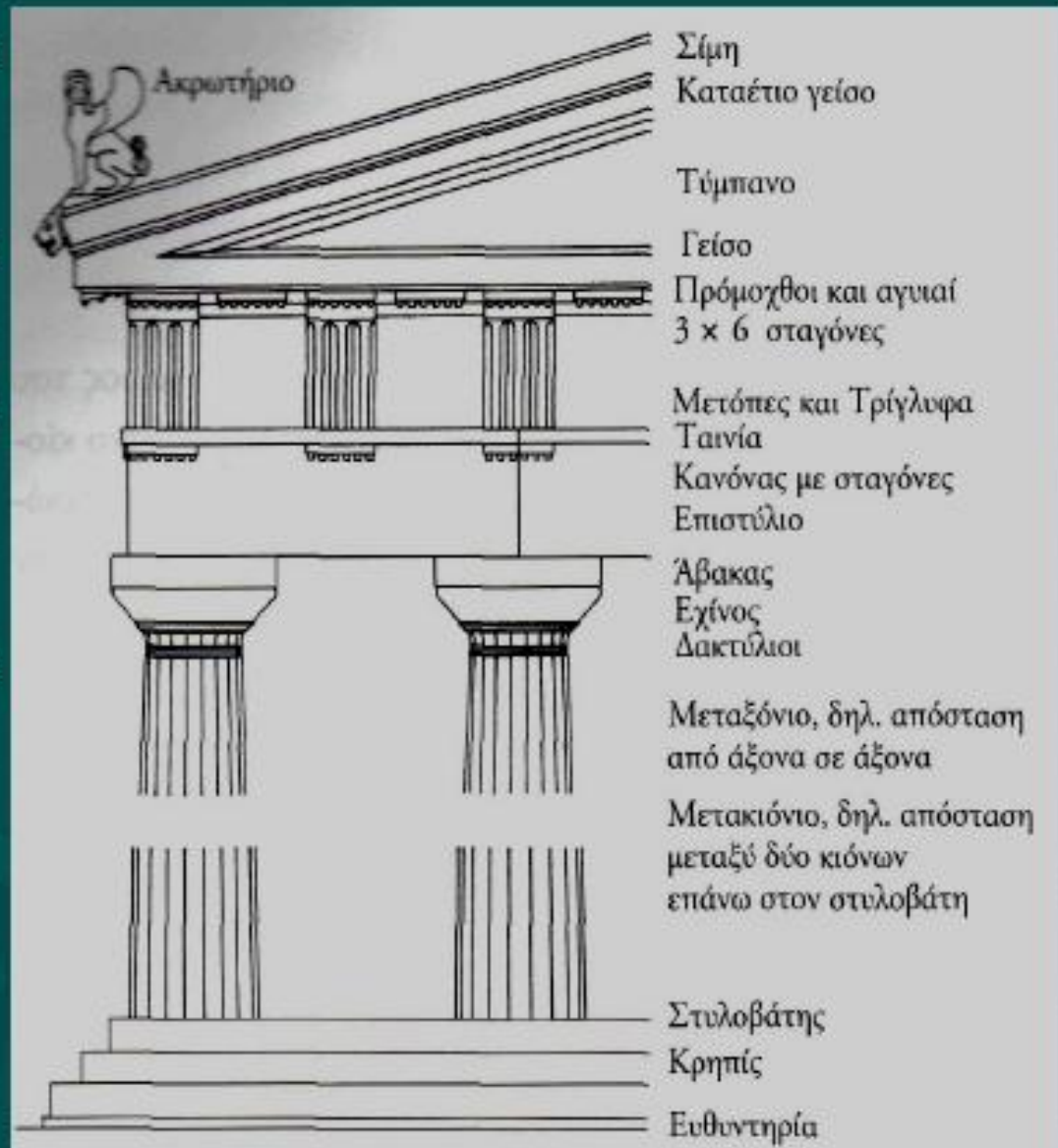
Τριγωνικό πεδίο πάνω από το οριζόντιο γείσο και κάτω από την επικλινή στέγη. Κοσμείται συνήθως με γραπτές ή ανάγλυφες παραστάσεις.

ΣΙΜΗ:

Κοίλη απόληξη της στέγης πάνω από το γείσο γυρισμένη προς τα επάνω για τη συλλογή και διοχέτευση των ομβρίων υδάτων. Στις μακρές πλευρές έφερε υδρορρόες.

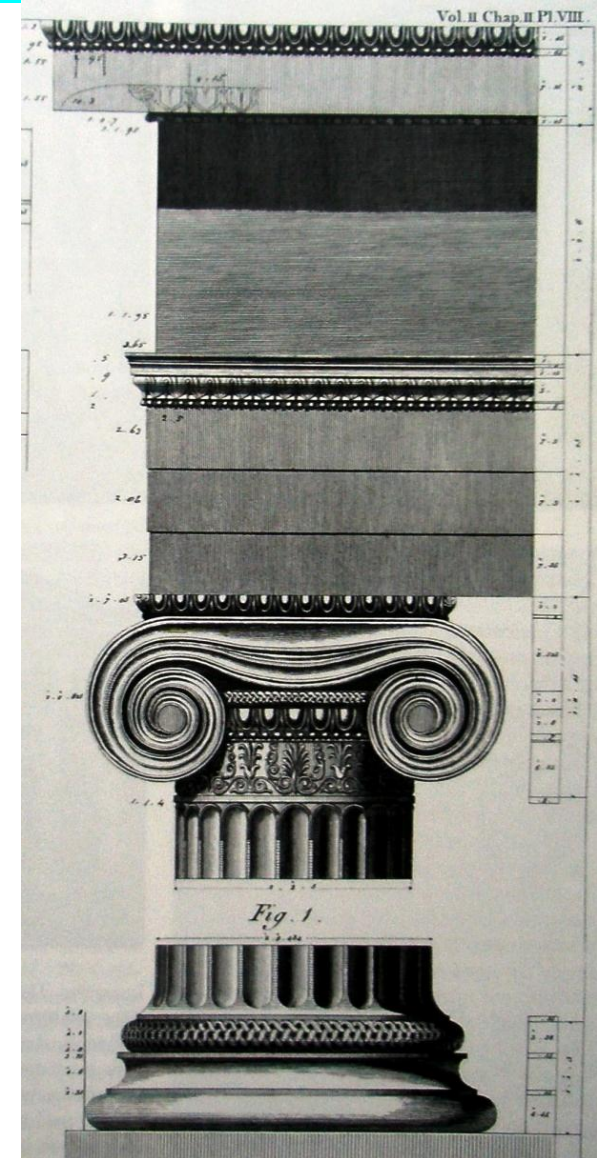
ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ:

Επίστεψη του αετώματος στην κορυφή και τις γωνίες. Ολόγλυφες μορφές ή φυτικά κοσμήματα.

Ο ιωνικός ρυθμός

Διαμορφώθηκε κατά την αρχαϊκή εποχή στη Δυτική Μικρά Ασία
και στα νησιά του Αιγαίου.

Αττικός τύπος

ΕΡΕΧΘΕΙΟΝ

Ιωνικός ρυθμός

ΠΕΡΙΣΤΑΣΙΣ: Ο **κίονας** πατά πάνω σε βάση που παρουσιάζει αύλακες και ταινίες μεταξύ των αυλάκων. Η βάση αποτελείται από:

α. την ημικυλινδρικής διατομής **σπείρα** ή **τόρο** και
β. τη **σκοτία**, που υποδιαιρείται σε μία ή περισσότερες αυλακώσεις (**τροχίλους**). Οι βάσεις πατούν συχνά επάνω σε ορθογώνια πλάκα, την **πλίνθο**.

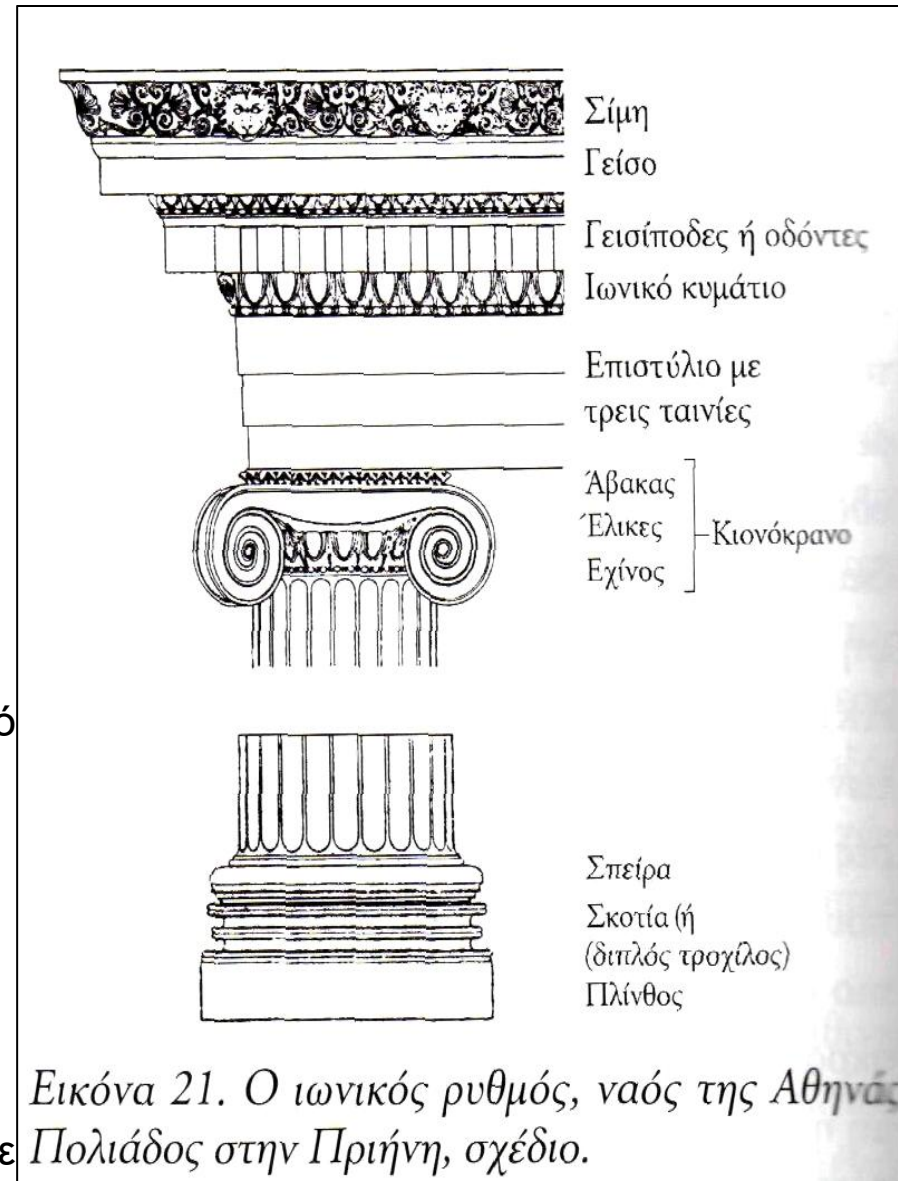
Στην Αττική μία δεύτερη, πλατύτερη **σπείρα** αντικαθιστά την πλίνθο (ή, αργότερα, παρεμβάλλεται μεταξύ της σκοτίας και της πλίνθου). Οι ιωνικοί κίονες είναι πιο ραδινοί από τους δωρικούς.

Το **κιονόκρανο** διακοσμείται με διπλές **έλικες** που διατάσσονται οριζόντια και κατά μέτωπο και πατούν πάνω σε καμπυλωτο **εχίνο**, που κοσμείται με ιωνικό κυμάτιο (ωά-λόγχες) και φυτικά θέματα.

Ο **άβακας** φέρει συνήθως λέσβιο κυμάτιο. Το πλάγιο τμήμα των ελίκων ονομάζεται **προσκεφάλαιο**.

ΕΠΙΣΤΥΛΙΟ: υποδιαιρείται σε τρεις ταινίες που προεξέχουν κλιμακωτά.

ΓΕΙΣΙΠΟΔΕΣ: σειρά από ορθογώνιες προ-εξοχές σε κανονικά διαστήματα πάνω από το επιστύλιο.

Εικόνα 21. Ο ιωνικός ρυθμός, ναός της Αθηνάς Πολιάδος στην Πριήνη, σχέδιο.

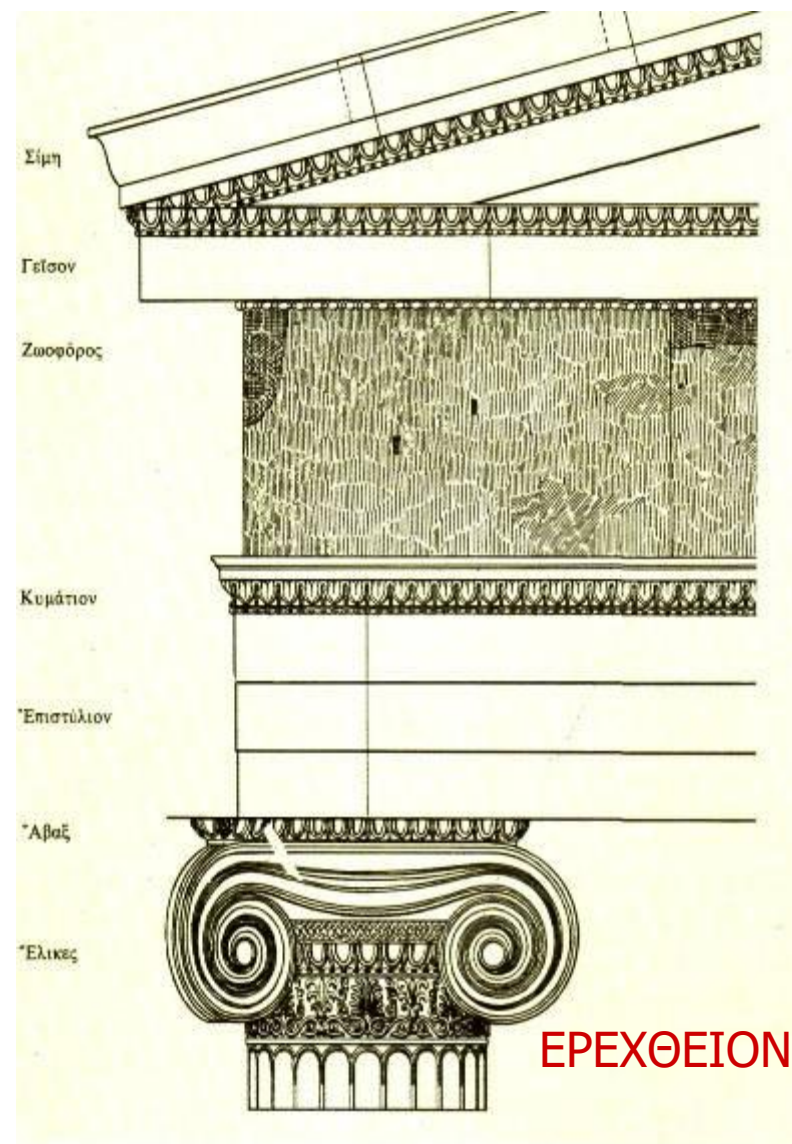
Ιωνικός ρυθμός

ΖΩΦΟΡΟΣ: επίπεδη ζώνη πάνω από το επιστύλιο που έφερε ανάγλυφη ή γραπτή διακόσμηση. Αρχικά ο ιωνικός ρυθμός δεν περιελάμβανε ζωφόρο.

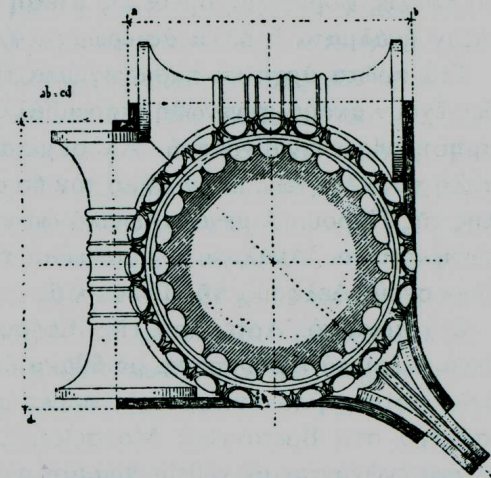
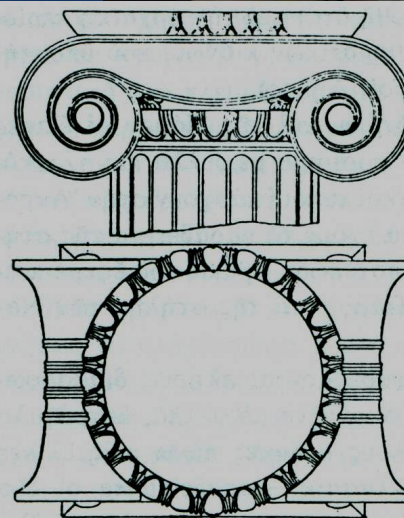
Από τον 6ο αι. αντικατέστησε τους γεισίποδες πάνω από το επιστύλιο, αρχικά στις Κυκλάδες, καθιερώθηκε όμως στον αττικό ιωνικό ρυθμό.

ΓΕΙΣΟ. Ακόσμητο και κοίλο στην κάτω όψη του.

ΕΠΙΣΤΥΛΙΟ: υποδιαιρείται σε τρεις ταινίες που προεξέχουν κλιμακωτά.

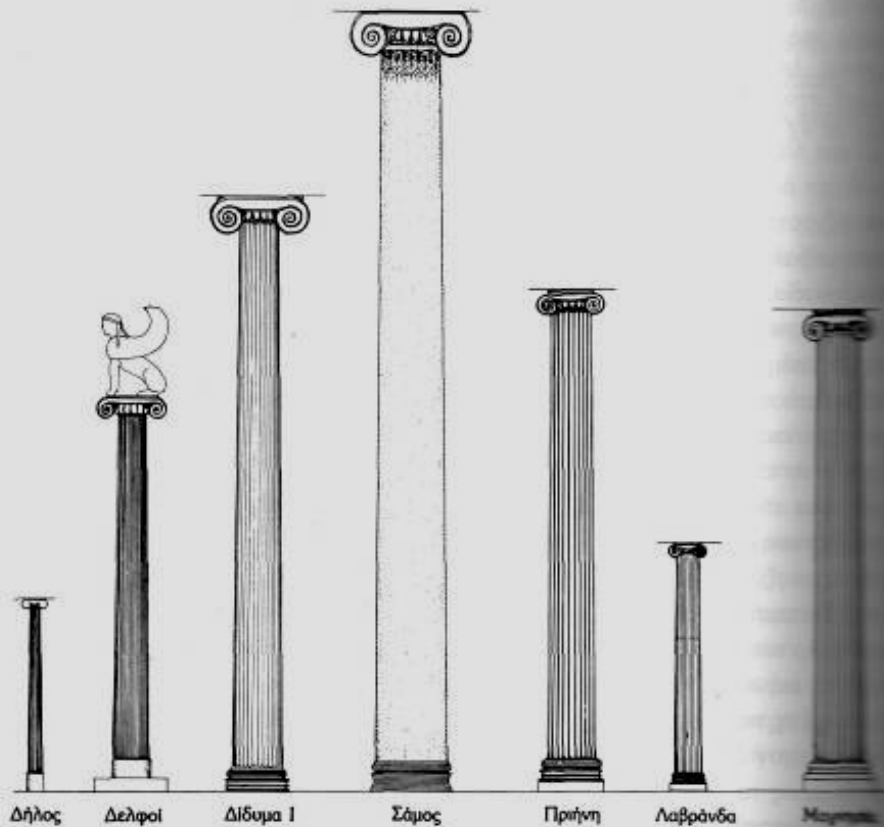
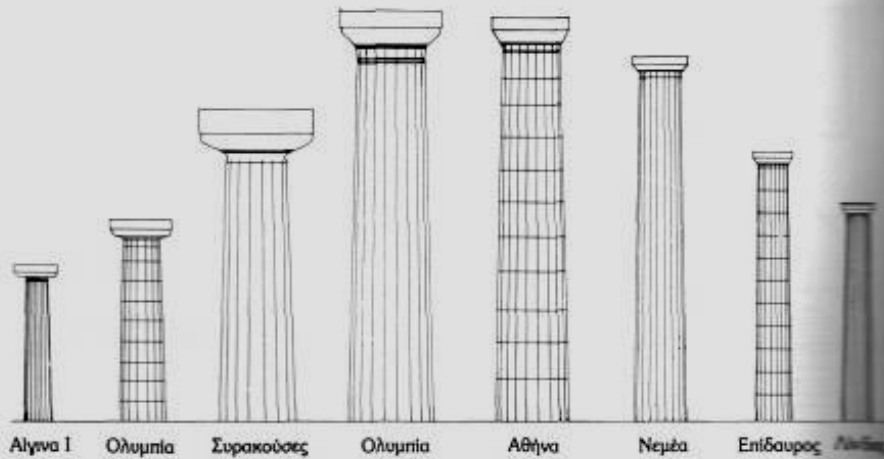
ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΓΩΝΙΑΚΟΥ ΚΙΟΝΟΚΡΑΝΟΥ

ΙΩΝΙΚΟΣ ΡΥΘΜΟΣ

13. Ίωνικό κιονόκρानο τῶν Προπυλαίων. 14. Ἄνοψη γωνιακοῦ ἰωνικοῦ κιονοκράνου Ὀψη καὶ ἄνοψη (Robertson).
Ἄνοψη γωνιακοῦ ἰωνικοῦ κιονοκράνου (ναοῦ Ἀθηνᾶς Νίκης) (Durm).

Εξέλιξη του δωρικού και του ιωνικού κίονα μέχρι τον 4^ο αι. π.Χ.

Εικ. 70. Δωρικοί και ιωνικοί κίονες (κλ. 1 : 200).

ΚΥΜΑΤΙΑ

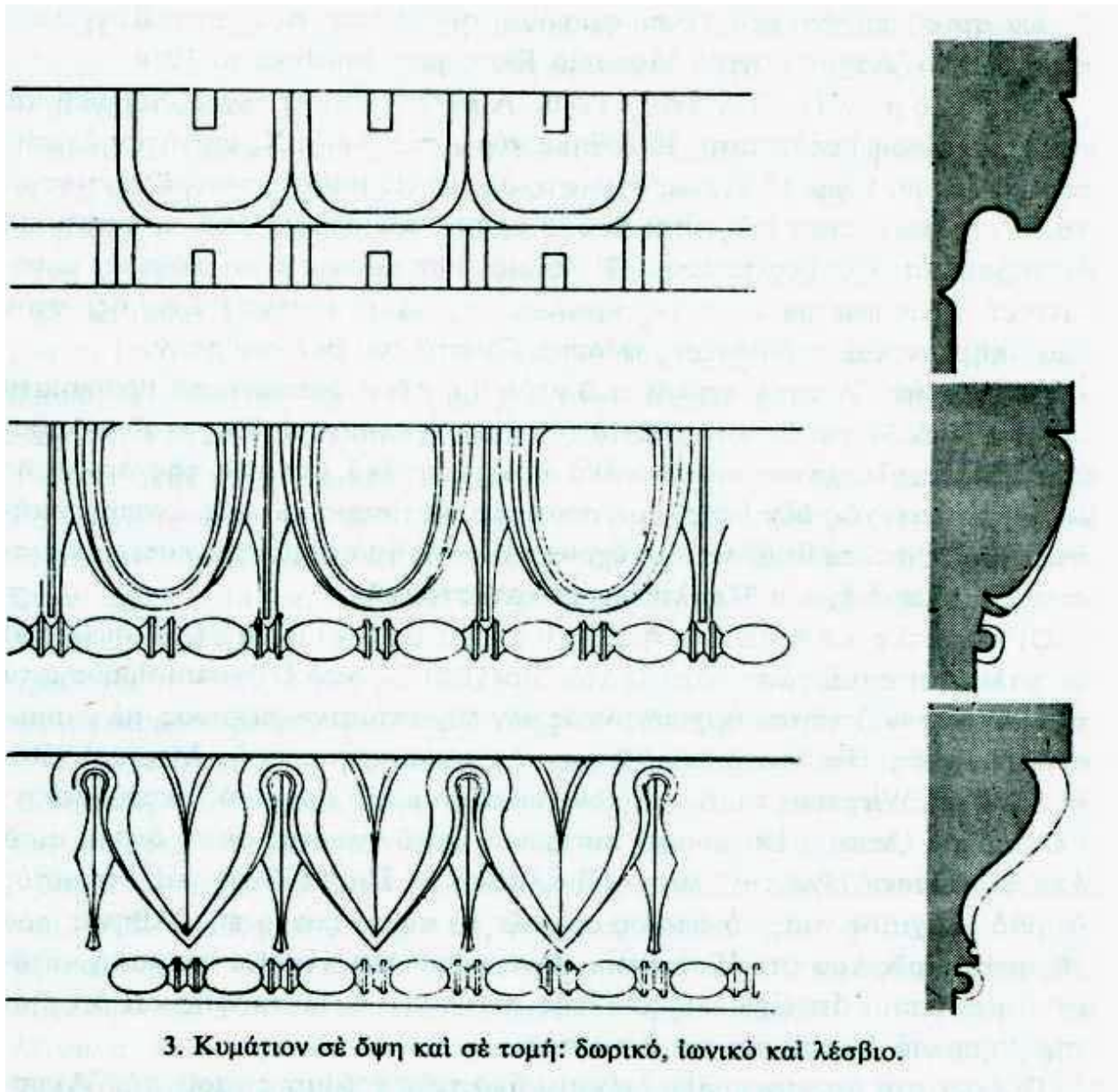
ΔΩΡΙΚΟ

ΙΩΝΙΚΟ (ωά-λόγχες)

ΑΣΤΡΑΓΑΛΟΣ

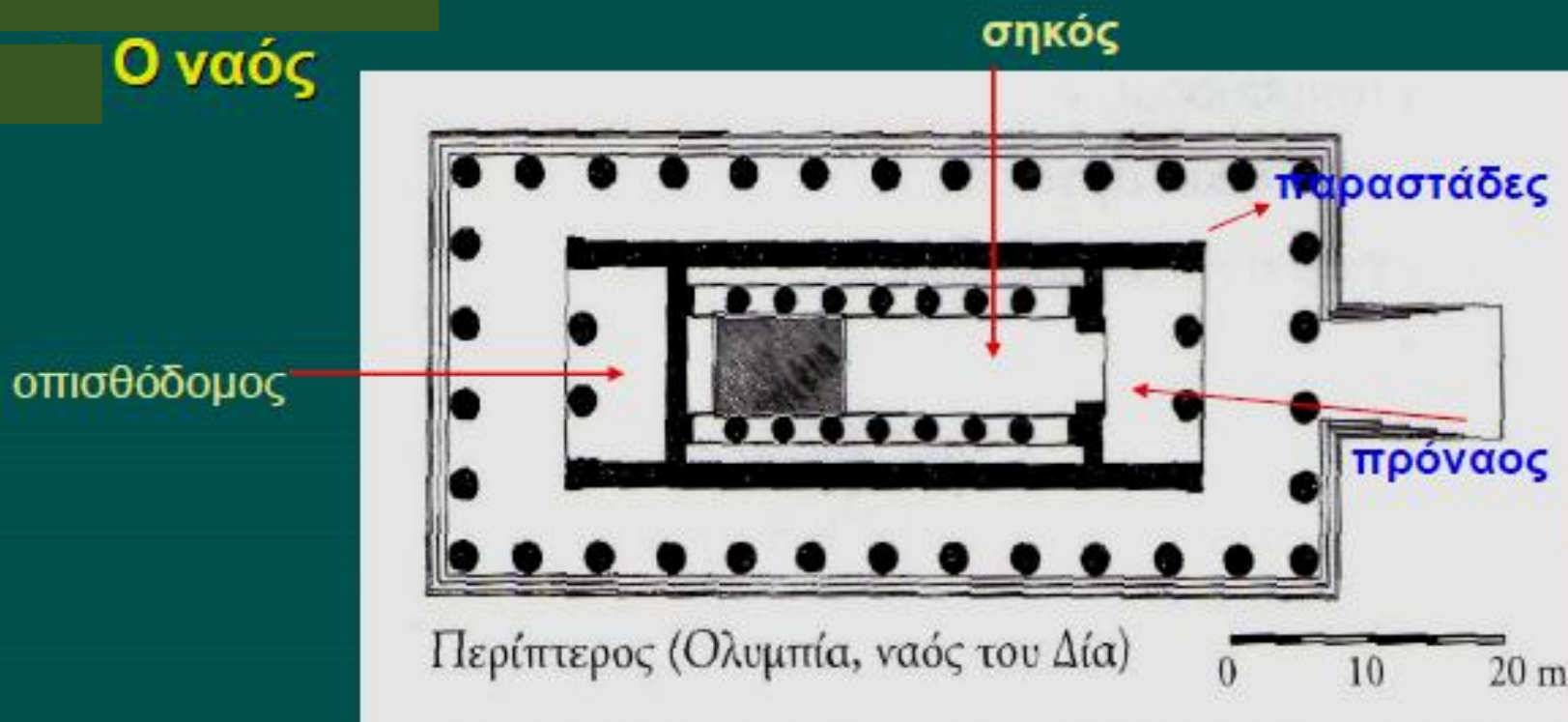
ΛΕΣΒΙΟ

ΑΣΤΡΑΓΑΛΟΣ

3. Κυμάτιον σέ ὄψη καί σέ τομή: δωρικό, ἰωνικό καί λέσβιο.

Ο ναός

ΣΗΚΟΣ (λατ. *Cella*): καταλαμβάνει το κέντρο του ναού και έχει συνήθως επιμήκεις αναλογίες.

ΠΡΟΝΑΟΣ: ο χώρος που προστίθεται στην πρόσθια όψη.

ΟΠΙΣΘΟΔΟΜΟΣ: ο χώρος που προστίθεται στην πίσω όψη.

Ο πρόναος και ο οπισθόδομος πλαισιώνονται από τοίχους που απολήγουν σε παραστάδες.

Ανάμεσα στις παραστάδες: συνήθως κίονες.

**Ναός
εν παραστάσι**

Ναός εν παραστάσι

**διπλός εν
παραστάσι**

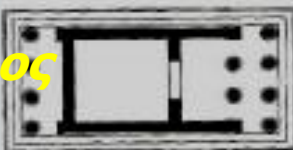
Ναός διπλός εν παραστάσι

πρόστυλος

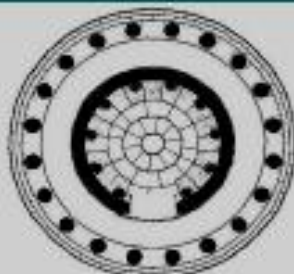
Πρόστυλος

αμφιπρόστυλος

Αμφιπρόστυλος (Αθήνα, Ναός Διαισεί)

0 5 m

Θόλος (Δελφοί)

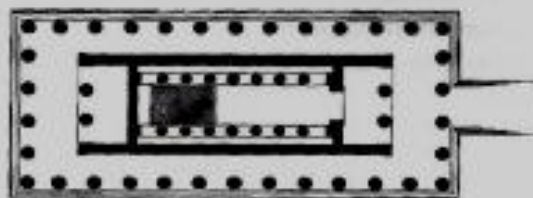

Μονόπτερος
Αθήνα, Ακρόπολη

0 5 m

**Θόλος
Μονόπτερος**

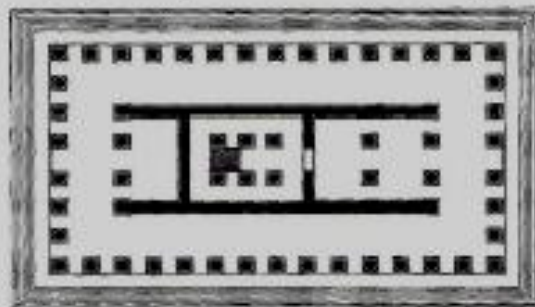
περίπτερος

Περίπτερος (Ολυμπία, ναός του Δία)

0 10 20 m

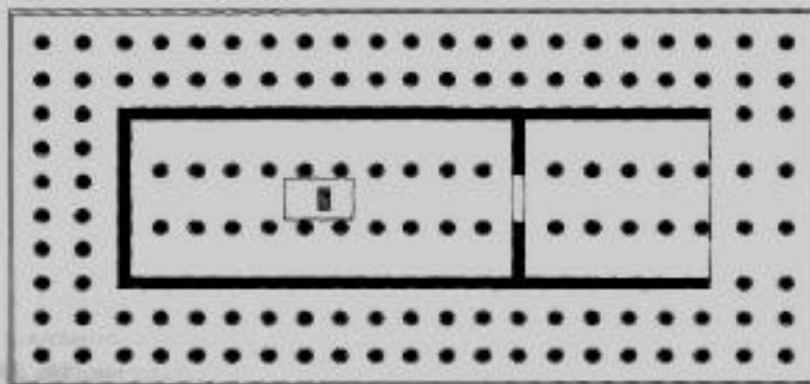
ψευδοδίπτερος

Ψευδοδίπτερος (Μαγνησία, Αρτέμισιο)

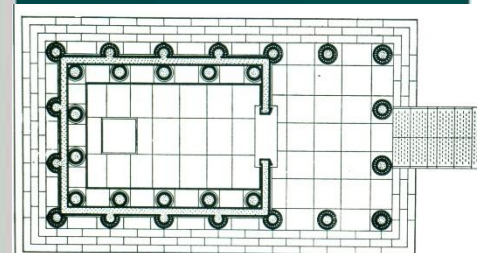
ψευδοπερίπτερος

δίπτερος

Δίπτερος (Σάμος, ναός του Ποσειδών)

0 10 20 m

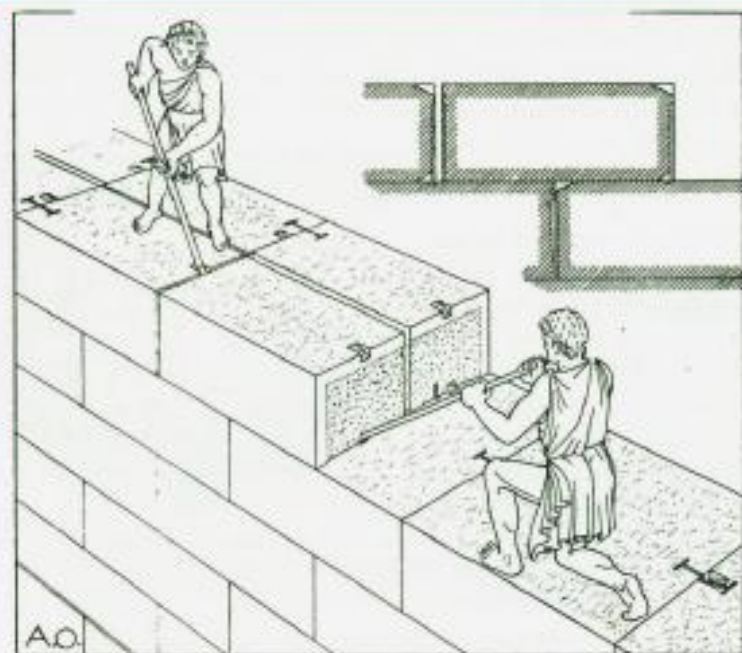
Κίονες ναού
Νεμέσεως
(Ραμνούς)

**ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ
ΘΕΜΑΤΑ**

αγκώνες

Εικ. 116. 'Ο άνωτοίχος τοίχος της Πρυτανείας των Αθηνών μετ' άγκώνων επ' έκαστον λίθον. (Όρλιάνδος)

Εικ. 70. Χρήσις οδηγούν μοχλόν προς μετακίνηση των λίθων τη βοηθεία και λοξών εργασιών άναγομένων εις τής άνω και τής κάτω κόγχης των λίθων (Όρλιάνδος).

σύνδεσμοι

Εικ. 135. Σχήματα άρξάντων συνδέσμων (Όρλιάνδος).

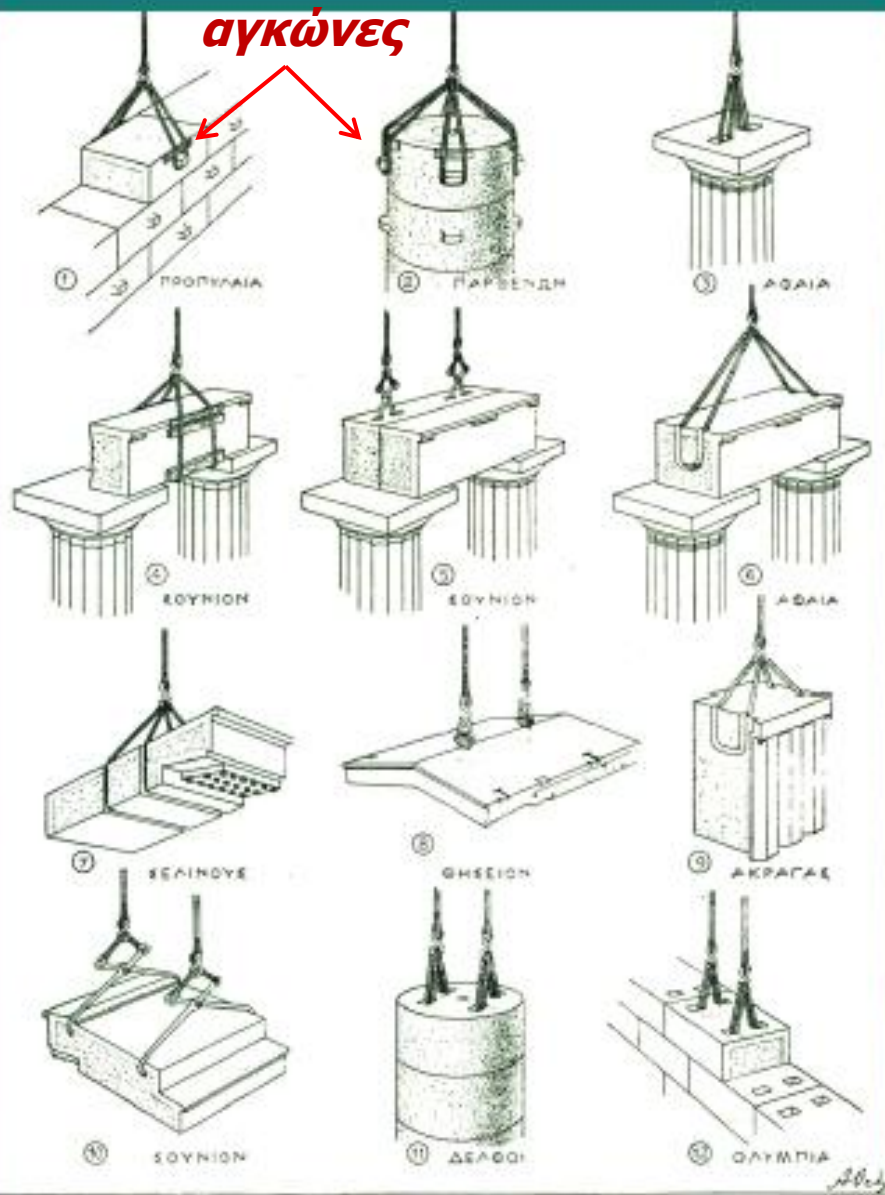
A1. Πλεκτικός ή άλοαίχρον πολύβριχος ή ξύλινος. A2. πλεκτικός άναγομένος διά οδηγού περιστρέφον παρήχου πολυβροχημέτου. A3. πλεκτικός άναγομένος διά περιστρέφου παρήχου πολυβροχημέτου έντός τόμουσ κατακλισημέτου. B1. ζυγίαμορφος σύνδεσμος με κείθευ παρήχου και' άνωθήτους διατείνοντος. B2. ζυγίαμορφος σύνδεσμος με κείθευ παρήχου όμοιως διατείνοντος. Γ. σύνδεσμος σπη' ματος διακίσι τού. Δ. άνωθς περιστρέφου σύνδεσμος.

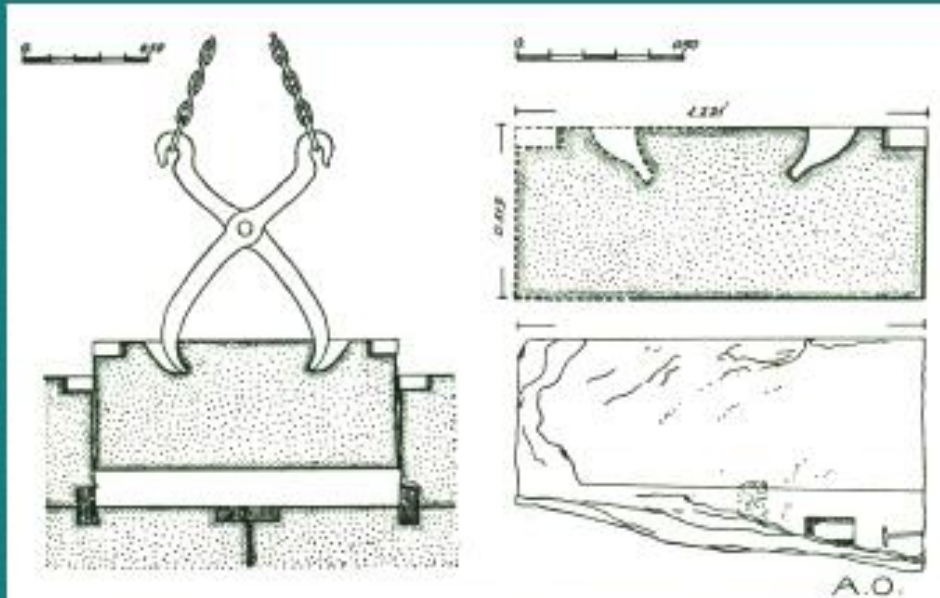
H-σχημος σύνδεσμος

αγκώνες

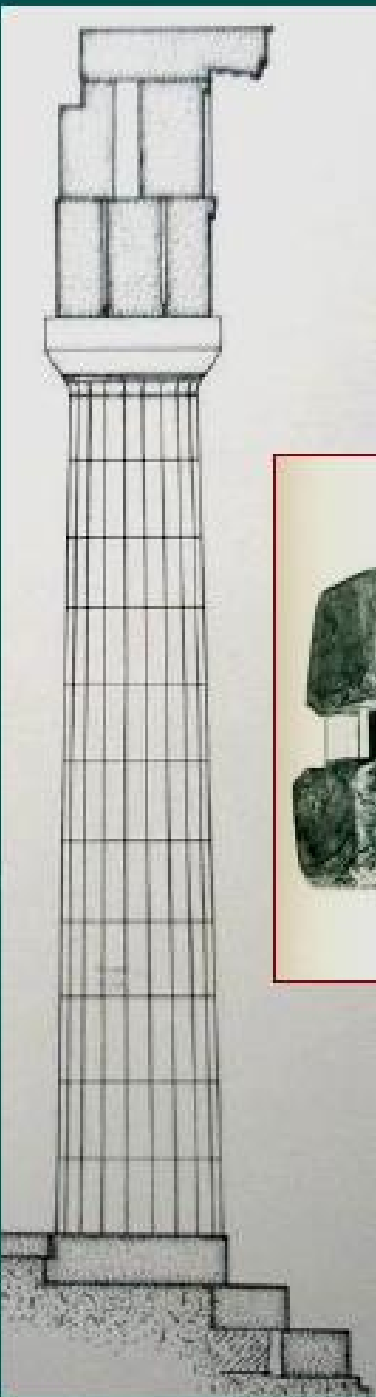
Εικ. 119. Διάφορα συστήματα άνωρσίσεως τῶν λίθων.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

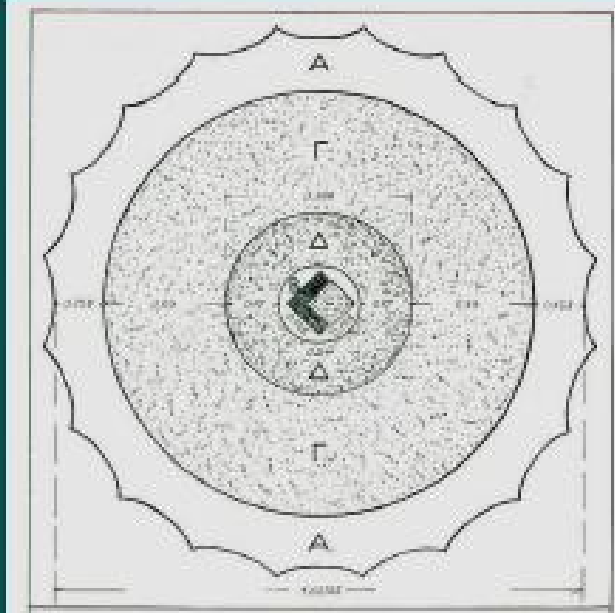
Εικ. 126. Καταβίβασις τοῦ τελευταίου λίθου στρώσεως τοῦ Παρθενῶνος ἐπὶ βοηθητῆ καρκίνῳ. (Ὁρλάνδος)

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

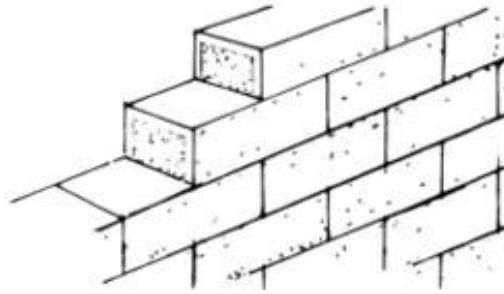
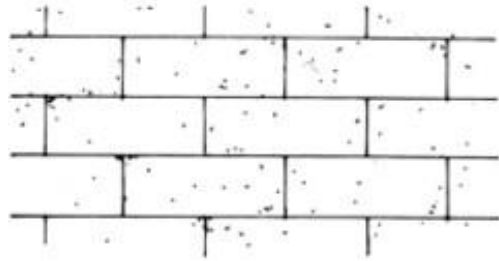
100. Σώματα πύλων και εμπόλια του Μουσείου της Αγοράς.

εμπόλια

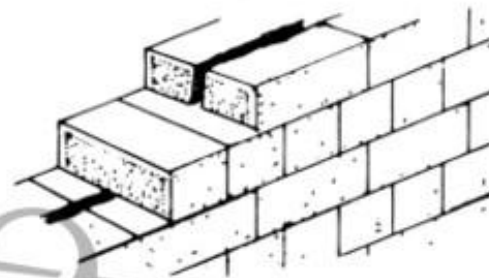
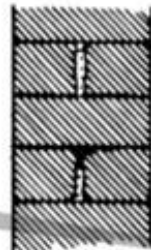
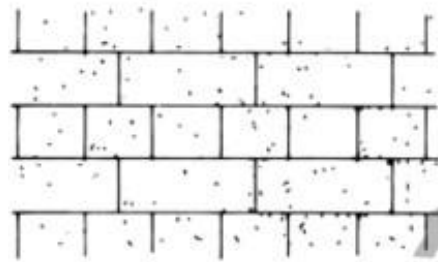

Ανω άποψη του 4α, δε την κάτω σφαιρίδα του 8α από Α, είσοδος της νοτίας κλιμακῆς τοῦ περιστάλιου. Κάτω: άποψη του 4β σφαιρίδας περιστάλιου.

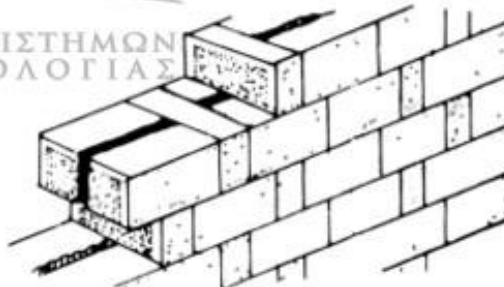
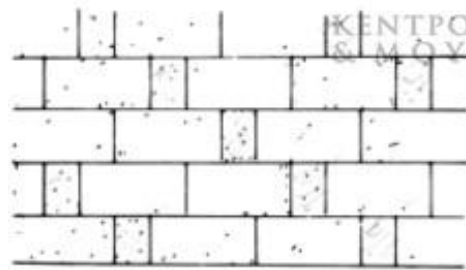
Σχέδια τοιχοποιίας (κλασικών- ελληνιστικών χρόνων):

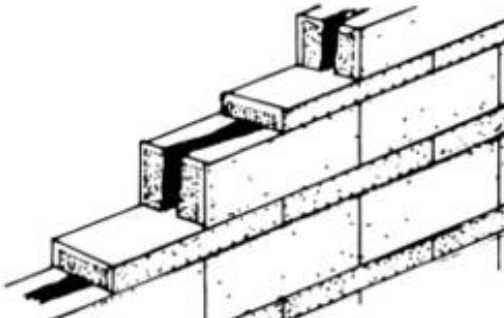
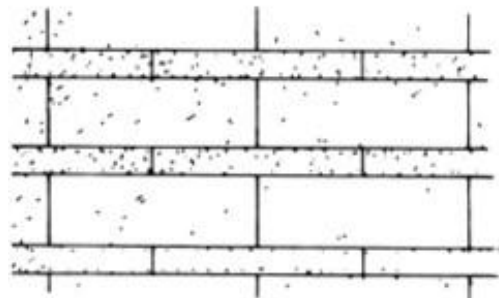
1: **ισόδομη ορθογώνια** λιθοδομή με λίθους τοποθετημένους σε μια σειρά

2: **ισόδομη ορθογώνια** λιθοδομή με στρώσεις λίθων *πλάτος* και *διάτονες* εναλλάξ

3 : **ισόδομη ορθογώνια** λιθοδομή με διάτονους λίθους σε ακανόνιστη διανομή

4: **ψευδοϊσόδομη** ορθογώνια λιθοδομή με στρώσεις λίθων (δόμους) εναλλάξ μεγαλύτερου και μικρότερου ύψους (κυρίως κατά την ελληνιστική περίοδο) →

ψευδοϊσόδομο

ισόδομο

ΙΑ 12. ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ Β΄ (480-30 π.Χ.)

ΓΕΝΙΚΑ εγχειρίδια

Δ. ΠΛΑΝΤΖΟΣ, *Ελληνική Τέχνη και Αρχαιολογία. 1100-30 π.Χ.* (Αθήνα 2016)

Τ. HÖLSCHER, *Κλασική Αρχαιολογία. Βασικές γνώσεις* (Θεσσαλονίκη 2005)

Τ. J. SMITH – D. PLANTZOS (επιμ.), *A Companion to Greek Art* (Οξφόρδη 2012)

R. T. NEER, *Τέχνη και Αρχαιολογία του Ελληνικού κόσμου - περ. 2500 – 150 π.Χ.* (Αθήνα 2018)

I. HODDER – S. HUTSON, *Διαβάζοντας το παρελθόν. Τρέχουσες ερμηνευτικές προσεγγίσεις στην Αρχαιολογία* (Αθήνα 2010)

L. MESKELL (επιμ.), *Η Αρχαιολογία στο στόχαστρο* (Αθήνα 2006)

A. LICHTENBERGER – R. RAJA (επιμ.), *The Diversity of Classical Archaeology* (Turnhout / Βέλγιο 2018)

ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- όλοι οι **ΕΠΙΣΗΜΟΙ ιστοτόποι** των ελληνικών και ξένων Μουσείων και αρχαιολογικών χώρων
- όλοι οι **ΕΠΙΣΗΜΟΙ ιστοτόποι** των ελληνικών και ξένων Πανεπιστημίων και ερευνητικών ιδρυμάτων
- [e-Library / Κοινωφελές Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση \(latsis-foundation.org\)](http://e-Library / Κοινωφελές Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση (latsis-foundation.org)) (ο κύκλος των Μουσείων)